

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

17^E JAARGANG

WOENSDAG 18 MEI 1932

No. 855

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
 Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonnés, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

17 MEI 1932.

Ook deze week was de geldmarkt weder zeer ruim. Het aanbod van wissels was uiterst gering, zoodat de rente nog iets verder afbrokkelde en men aan het einde der week zelfs voor $\frac{5}{8}$ pCt. plaatsing kon vinden. Ook de callrente liep nog iets terug; zoo nu en dan werd zelfs voor $\frac{1}{4}$ pCt. afgesloten. De prolongatierente noteerde 1 pCt.

* * *

De Minister van Financiën heeft een inschrijving opengesteld op schatkistpapier op 24 Mei a.s. Aangeboden worden weder drie- en zes-maandspromessen en jaarbiljetten tot een totaal bedrag van slechts f 35 miljoen.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blijkt de post binnenlandsche wissels met f 228.000 te zijn toegenomen; de beleeningen geven daarentegen een daling te zien van f 1,4 miljoen. De posten papier op het buitenland en diverse rekeningen onder de activa der Bank bleven zoo goed als onveranderd.

De goudvoorraad is met f 13,7 miljoen toegenomen, terwijl de voorraad zilver met f 253.000 verminderde. Het gedeelte van den metaalvoorraad, dat

in het buitenland is gedeponceerd, blijkt met f 33,2 miljoen te zijn gedaald.

Onder de passiva der Bank geeft de biljettencirculatie een inkrimping te zien van bijna f 17 miljoen. Daarentegen namen de rekening-courant-saldi met f 29 miljoen toe; het saldo van 's Rijks schatkist vermoederde met f 5,2 miljoen en de saldi van anderen stegen met f 23,8 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo is met f 8,6 miljoen toegenomen; het dekkingspercentage bedraagt bijna 80 pCt. tegen 79 pCt. de vorige week.

* * *

De stemming op de wisselmarkt was de afgelopen week flauw. Ponden liepen van 9.08 op 9.01½ terug, en nog voorbijgaand onder de 9 te zijn geweest. Dollars zakten van 2.4673 tot 2.4620 in, doch konden zich tenslotte tot 2.4640 verbeteren. Dollars tegen Ponden kwamen van 3.68 op 3.66. Marken noteerden 58.87—58.95—58.80. Fransche Francs kwamen van 9.73½ op 9.72¼, Belga's van 34.69 op 34.57½, Zwitsersche Franken schommelden tusschen de 48.20 en 48.30, slot 48.24. Lires ca. 12.70. Peseta's 19.90—20.05. Kopenhagen wat lager 49.25, Oslo 45.25, Stockholm 45.75. Canadeesche Dollars ca. 2.18½.

Ponden op één- en drie-maanden waren wat flauwer: $\frac{5}{8}$ resp. 1 cent onder contant; Dollars op deze termijnen resp. 55 en 150 punten onder kassa, waarbij valt op te merken, dat termijn eerder was aangeboden.

De handel in gouden munten blijft heel levendig.

LONDEN, 13 MEI 1932.

De toestand op de geldmarkt, zooals die de vorige week was, duurt voort. Overvloedig en goedkoop geld en een steeds verder dalende notering van de disconto's.

De Bank van Engeland verlaagde haar officiëel disconto tot 2½ pCt. Deze koers staat evenwel, zooals reeds eenige maanden het geval was, meer dan 1 pCt. boven het particulier disconto en heeft dus geen effectieven invloed.

Heden werden schatkistpromessen tot ongeveer $\frac{3}{32}$ pCt. toegewezen, terwijl als notering voor prima bankaccepten 1¼ pCt. wordt genoemd.

Sterling was eenigszins zwakker gedurende de laatste dagen. Dollars en Guldens noteeren resp. 3.65½ en 9.02.

**MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE
VOOR DE RIJNVAART.**

VERSLAG VAN DE APRIL-ZITTING 1932.

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart heeft, onder voorzitterschap van den Heer Jean Gout, buitengewoon gezant, van 12 tot 22 April 1932, te Straatsburg haar voorjaarszitting gehouden.

De Commissie heeft zitting gehouden als rechtbank voor hooger beroep en 3 vonnissen uitgesproken in rechtsgedingen, betrekking hebbende op de Rijnvaart.

Zij heeft voorts de volgende besluiten genomen:

Wijzigingen der bepalingen omtrent de commissies van deskundigen voor de Rijnvaart en omtrent de Rijnschippers- en scheepspatenten.

I.

Het bepaalde onder 1o. en onder 2o. a en b van het eerste lid van artikel 8 der bepalingen omtrent de commissies van deskundigen voor de Rijnvaart en omtrent de Rijnschippers- en scheepspatenten, worden als volgt gewijzigd:

„1o. den leeftijd van drie en twintig jaren hebben bereikt voor het besturen van een vaartuig, niet voorzien van mechanische middelen van voortbeweging of van een vaartuig met hulpmotor en van vijf en twintig jaren voor het besturen van een vaartuig, wel voorzien van mechanische middelen van voortbeweging, geen vaartuig met hulpmotor zijnde;

2o. practisch als lid van de bemanning de scheepvaart hebben uitgeoefend:

a. gedurende zes jaren voor het verkrijgen van een patent tot het Besturen van een vaartuig, niet voorzien van mechanische middelen van voortbeweging of van een vaartuig met hulpmotor;

b. gedurende zeven jaren voor het verkrijgen van een patent tot het besturen van een vaartuig, voorzien van mechanische middelen van voortbeweging, geen vaartuig met hulpmotor zijnde, waarvan tenminste één jaar op een vaartuig, voorzien van mechanische middelen van voortbeweging, geen vaartuig met hulpmotor zijnde.”

Aan artikel 8 wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

„Voor de toepassing van dit reglement worden als vaartuigen met hulpmotor beschouwd, motorvaartuigen, welke noch gebruikt worden om te sleepen, noch waarmede het vervoer van reizigers als bedrijf wordt uitgeoefend, waarbij de bediening van den motor van de standplaats van den bestuurder af kan geschieden en waarvan de motor alleen wordt gebruikt ter verhooging van de bestuurbaarheid van het vaartuig, of om het kleine verplaatsingen te doen ondergaan.”

Aan het eerste lid van artikel 33 wordt het volgende toegevoegd:

„De patenten, vóór 1 Augustus 1932 verstrekt voor het besturen van een vaartuig, niet voorzien van mechanische middelen van voortbeweging, zijn eveneens geldig voor het besturen van een vaartuig met hulpmotor.”

In het model van het Rijnschipperspatent worden de woorden:

„tot het besturen van een vaartuig niet voorzien van eigen beweegkracht op den Rijn”

vervangen door de woorden:

„tot het besturen van een vaartuig niet voorzien van eigen beweegkracht of van een vaartuig met hulpmotor met eigen beweegkracht op den Rijn”.

II.

De bovengenoemde bepalingen treden in werking met ingang van 1 Augustus 1932.

III.

Den Commissarissen der Oeverstaten wordt verzocht aan de Commissie de officiële bekendmakingen mede te deelen, waardoor deze publicatie in hun resp. landen is geschied.

Bouw van een brug tusschen Maxau en Maximiliansau.

1o. De Centrale Commissie stelt vast, dat tegen het ontwerp voor den bouw van een vaste brug tusschen Maxau en Maximiliansau, uit het oogpunt van de scheepvaart en vlotvaart, geen bezwaar bestaat.

INHOUD.

Blz.

Mededeelingen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	386
HET TWEDE JAARVERSLAG VAN DE B. I. S. door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.....	387
Is deze crisis onafwendbaar? door Prof. Dr. W. C. Mees R. Azn.....	389
Het overheidsbedrijf door E. J. Abrahams	389
BUITENLANDSOHE MEDEWERKING:	
De Deutsche hypotheekbanken in 1931 door Dr. H. C. Strohmayer.....	391
AANTEKENINGEN:	
Zilver en goud.....	393
Pandbrieven van hypotheekbanken in Nederland ..	395
Indexcijfers van groothandelsprijzen.....	396
Indexcijfers van scheepsvrachten	396
INGEZONDEN STUKKEN:	
Grondstoffenvaluta door Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan Jr.	397
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.....	399—404
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel.	

2o. De maatregelen, welke de Deutsche Regeering zich voorstelt aan de uitvoerders voor te schrijven ten aanzien van de uitvoering der werken, worden als afdoende beschouwd.

Opmerking van het Secretariaat: Ter herinnering zij vermeld (zie E.-S.B. van 14 December 1927), dat de Centrale Commissie in November 1927 had vastgesteld, dat tegen het ontwerp voor den bouw van een brug tusschen Maxau en Maximiliansau, uit het oogpunt van de scheepvaart en vlotvaart, geen bezwaar bestaat. Tengevolge van wijzigingen in het tracé der toegangswegen, heeft men de plaats, waar de brug gebouwd wordt, meer bovenwaarts (ong. 160 M. boven de schipbrug) moeten kiezen. De bovenbepaalde maatregelen ten aanzien van de uitvoering zijn dezelfde als die, welke de Commissie in 1927 als afdoende heeft beschouwd.

Vluchthavens.

De Commissie stelt met voldoening vast, dat het onderzoek der Deutsche Regeering betreffende de te nemen maatregelen om, zoo noodig, het overwinteren van tankschepen te waarborgen, tot resultaat heeft gehad, dat in verschillende Deutsche Rijnhavens gedeelten van de havenkommen voor het overwinteren van tankschepen zijn aangewezen.

Douane-formaliteiten op het kanaal van Kembs.

Zonder zich uit te spreken over eenige rechts- of beginselvraag, maakt de Commissie geen bezwaar tegen het in werking treden van het tusschen de Fransche en Zwitsersche douane-administraties, ter uitvoering van het besluit van 25 November 1931¹⁾, overeengekomen reglement, tot vaststelling van het douanestelsel van het kanaal van Kembs, onverminderd de bevoegdheid van iedere delegatie het punt opnieuw aan de orde te stellen in het licht van de ervaring.

Het is wel te verstaan, dat, indien de behoefte der scheepvaart de uitbreiding van het stelsel noodig maakt voor vaartuigen, afkomstig van andere havens dan Bazel, de bevoegde douane-administraties tot overeenstemming zullen komen betreffende een toepasselijk reglement.

Opmerking van het Secretariaat:

Het reglement luidt als volgt:

Artikel 1.

Elke schipper, die op het kanaal van Kembs vaart, moet

¹⁾ *Bestluit van 25 November 1931:* Elke principe-kwestie voorbehouden blijvend, neemt de Commissie kennis van de nota der Fransche delegatie betreffende het douanestelsel van Kembs. Het reglement, hetwelk de maatregelen, bedoeld in deze nota, zal moeten bevatten, alsmede de eventuele overeenkomsten tusschen de douane-administraties, zullen zoo spoedig mogelijk ter kennis der Commissie worden gebracht.

zijn manifest kosteloos door de bevoegde douane laten viseeren.

Het visum wordt geplaatst onmiddellijk achter het laatste artikel van de lading, teneinde te beletten, dat er nog iets aan wordt toegevoegd.

Het is als volgt opgesteld:

Voor gezien geteekend (ne varietur).

A (naam van het bureau)	den (datum)
Handtekening van den ambtenaar:	Ambtsstempel van het bureau:

Artikel 2.

Het visum wordt bij de afvaart geplaatst door de Zwitsersche douane te Bazel en bij de opvaart door de Fransche douane aan de sluis van Kembs. De ambtenaren der Fransche douane onderzoeken noch de lading, noch de reizigers, of bagage; hun bemoeiing brengt voor den schipper geen verplichting mede zijn schip te verlaten.

De belanghebbende administraties treffen de noodige maatregelen, opdat de formaliteit van het aanbrengen van het visum geen enkel oponthoud voor de scheepvaart tengevolge heeft.

Artikel 3.

Onverminderd de voorschriften der vorige artikelen, wordt de schipper noch bij de opvaart, noch bij de afvaart, aan eenige controle van de Fransche douane onderworpen, behalve bij onderbreking van de reis, tengevolge van overmacht of bij poging tot fraude.

Artikel 4.

In het kanaal van Kembs is het lossen, het overladen, of het aan land brengen van goederen verboden.

In geval van overmacht moet de schipper onmiddellijk de Fransche douane waarschuwen en de volgende bepalingen naleven:

Indien, hetzij bijzondere omstandigheden, hetzij een ernstig ongeval aan het vaartuig of de lading overkomen, het lichten of het uitladen van de geheele of van een gedeelte van de lading noodzakelijk maken, moet de kapitein of de schipper zich van tevoren tot de naastbijzijnde douane-ambtenaren wenden, of, in geval van nood, tot de naastbijzijnde plaatselijke overheid, welke op een en ander toezicht houdt en proces-verbaal van het gebeurde opmaakt.

In geval van onmiddellijk gevaar kan de schipper of de kapitein op eigen gezag maatregelen nemen, zonder de tusschenkomst van de douane-ambtenaren of de plaatselijke overheid af te wachten; in ieder geval moet hij voldoende kunnen bewijzen, dat hij aldus in het belang van het vaartuig of van de lading heeft gehandeld. In een zoodanig geval moet hij terstond na de voorbereidingen te hebben getroffen de plaatselijke douane-ambtenaren, of, bij ontstentenis van dezen, de naastbijzijnde plaatselijke overheid, van het gebeurde in kennis stellen om een en ander vast te stellen.

Bevoegdheid van Scheepvaartrechtbanken.

De Commissie neemt kennis van de mededeeling der Duitse delegatie betreffende de door de Badensche Regeering gebrachte wijziging in het aantal en de rechtsgebieden der Rijnvaartrechtbanken.

Opmerking van het Secretariaat:

Volgens de verordening van 13 April 1931 zijn:

1o. de „Amtsgerichte“ te Lörrach, Kehl en Mannheim aangewezen als Rijnvaartrechtbanken in eersten aanleg (Art. 33—36 van de Rijnvaartakte),

en is

2o. het „Landgericht“ te Mannheim aangewezen als rechtbank voor beroepen tegen vonnissen der Rijnvaartrechtbanken (Art. 37 en 38 der Rijnvaartakte).

Datum der volgende zitting.

Het begin der volgende zitting is vastgesteld op Donderdag 10 November 1932, te 16 uur 30.

HET TWEDE JAARVERSLAG VAN DE B. I. S.

Het tweede boekjaar van de B.I.S.¹⁾, dat op 31 Maart jl. afliep, kan, zooals President Gates W. McGarrah in zijn jaarverslag uiteenzet, worden verdeeld in drie perioden. De eerste daarvan liep tot het afkondigen van het Hoover-Moratorium en kenmerkte zich door rustig opbouwend werk, door steun aan circulatiebanken, die de valuta van hun land weder op goudbasis wilden brengen, en door een bevredigende stijging van de zaken der B.I.S. en van de saldi, die de onderscheiden centrale banken voor eigen rekening bij deze instelling aanhiielden.

De tweede periode stond in het teeken van de algemeene credietcrisis in Centraal Europa. Het was de tijd van de steunregelingen, door de B.I.S. ten behoeve van verschillende circulatiebanken (Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Yoegoslavië, Danzig) gearrangeerd en ten deele uit eigen middelen verstrekt.²⁾

Het derde tijdvak loopt van den val van het pond sterling tot het einde des boekjaars. Werd in de voorafgaande maanden gestreefd naar herstel van de credietcrisis door het verlenen van additioneel crediet aan de landen, die bijzondere moeilijkheden ondervonden, zoo was er na den val van het pond niet de minste controle meer op de situatie. Eensdeels zag men, hoe een aantal circulatiebanken verdere credietverleening aan het buitenland staakten, haar deviezenvoorraad verminderden en haar goudvoorraad versterkten, door al welke factoren het algemeene en onheilvolle deflatieproces in de wereld werd verergerd; anderzijds kon worden waargenomen, hoe na Engeland een groot aantal landen zich genoopt gevoelden om eveneens den gouden standaard op te geven, waardoor het wantrouwen, dat toch al reeds hevig was, elders nog verder wordt aangewakkerd en men in een voor elke economische ontwikkeling fnuikenden vicieuze cirkel belandde: immers, het ook in de huidige depressie noodzakelijk proces van afbraak van een deel van het in de voorafgegane hausse onharmonisch gegroeide economisch leven heeft door de algemeene verstoring van de geldcirculatie en door het stilleggen van groote bedragen aan geld, die anders in circulatie zouden zijn gebleven, een catastrofaal karakter aangenomen, hetgeen te bedenkelijker is, daar de economische moeilijkheden nog worden verergerd door de groote, met het herstelvraagstuk samenhangende politieke tegenstellingen.

Deze vicieuze cirkel is door de B.I.S. in de derde en laatste periode van haar tweede boekjaar aanvaard. Zij kon ook niet wel anders doen, daar zij met betrekking tot de door haar te verlenen credieten geheel afhankelijk is van de middelen, die haar van de zijde van Regeeringen en centrale banken toevloeien. De middelen der Regeeringen zijn uiteraard belangrijk verminderd als gevolg van het Hoover-Moratorium, een feit, waarover overigens niet getreurd behoeft te worden, aangezien zulks de positie der debiteurenstaten niet slechter gemaakt heeft, doch juist verbeterd. De saldi der centrale banken zijn echter eveneens sterk teruggelopen, en juist daarin openbaart zich het precaire van den toestand. Hadden die centrale banken, die haar goudvoorraad zagen toenemen, deze middelen ten behoeve der internationale credietverleening ter beschikking van de B.I.S. gesteld, zoo had deze haar steunacties veel verder kunnen uitstrekken, dan thans is geschied, waarmee stellig heel wat onheil voorkomen had kunnen worden.

¹⁾ Zie over het eerste jaarverslag der B.I.S. ons artikel in E.-S. B. van 3 Juni 1931.

²⁾ Van de ondersteunde circulatiebanken heeft alleen die van de Stad Danzig geheel afgelost; op drie der andere credieten vonden slechts onbelangrijke terugbetalingen plaats.

Thans echter was de B.I.S. tot machteloosheid ge-
doemd. Verdere aanvragen om steuncredieten wer-
den in de derde periode van het boekjaar door haar
geweigerd en een zeer voorzichtige credietpolitiek
moest worden gevolgd, waarbij de B.I.S. de bijzondere
hulp van een aantal circulatiebanken ontving, niet
alleen door het garandeeren van de goedgeheid van
de debiteuren, bij welke de B.I.S. haar geld uitzette,
doch ook door een garantie, door niet minder dan 13
centrale banken verstrekt, dat de uitzettingen in de
valuta van het betrokken land op goudbasis terug-
betaald zouden worden.

Van de steuncredieten, die in totaal in de wereld
zijn verstrekt door centrale banken, en die in het ver-
slag worden geraamd op 5 milliard Zwitsersche francs,
nam de B.I.S. blijkens haar balansen maar een zeer
klein deel voor haar rekening. De beteekenis van
deze instelling is dan ook in verhouding tot het ge-
weldige wereldgebeuren miniem geweest, en wanneer
de President in zijn verslag uiting geeft aan de
„satisfaction pour nous de confirmer que l'utilité et
l'emploi de la Banque des Règlements Internationaux
comme centre d'informations, de conseil et d'action
financière solidaire ont été considérablement accrus
pendant cette période de tension”, zoo kan men zich
in het licht der nuchtere cijfers moeilijk aan den in-
druk onttrekken, dat de houding, ten dezen door den
Heer McGarrath aangenomen, veel gelijk op „faire
bonne mine à mauvais jeu”.

Wat de toekomst in dezen voor de B.I.S. brengen
zal, is nog volkomen onzeker en hangt thans in de
eerste plaats af van de resultaten van de interna-
tionale schuldenconferentie, die in Juni in Lausanne
zal worden gehouden. Zoolang de hinderpaal der in-
ternationale schuldenregeling blijft bestaan, is geen
herstel van het internationale credietverkeer mogelijk
en zoolang het vertrouwen niet is hersteld, zal ook de

B.I.S. niet tot bloei komen, want deze is, zooals ge-
zegd, in belangrijke mate afhankelijk van de mede-
werking der centrale banken, zonder welke saldi zij
weinig kan doen.

Wij laten thans de cijfers van de verschillende
maandstaten der B.I.S. volgen.

Men ziet daaruit, dat de saldi, door de circulatie-
banken voor eigen rekening bij de B.I.S. aangehouden
en tot de groote credietcrisis bevreemdend gestegen,
sterk zijn teruggelopen. Laatstelijk is er weder eenige
toeneming, maar bijzonder groot is deze niet en het
vroegere peil is nog lang niet bereikt. Hoe onbevredigend
deze gang van zaken is, leert een enkele blik
op de positie van die circulatiebanken, wier goud-
voorraad belangrijk is vermeerderd, zooals zulks bijv.
bij de Banque de France, De Ned. Bank en de Zwit-
sersche Nationaalbank het geval is geweest. De toe-
neming van deze goudvoorraden, die de interna-
tionale credietverstoring om zoo te zeggen symbolisee-
ren, is vele malen grooter geweest, dan het bedrag,
dat in totaal door alle centrale banken, die bij de
B.I.S. zijn aangesloten, bij deze laatste instelling
wordt aangehouden. Er moet dus inderdaad nog heel
wat veranderen, voordat de B.I.S. zich werkelijk ont-
wikkelt tot een orgaan van internationale samenwer-
king in grooten stijl.

De saldi der centrale banken voor rekening van
derden zijn, gelijk men weet, de Regeeringsgelden,
over welke noodzakelijke afneming in verband met
het Hoover-Moratorium hierboven reeds werd ge-
sproken.

De steuncredieten aan verschillende circulatieban-
ken zijn begrepen onder de uitzettingen tot een maxi-
mum looptijd van 3 maanden. Men kan zich aan de
hand hiervan een denkbeeld vormen van den geringen
omvang, die de eigen activiteit van de B.I.S. op dit
gebied heeft aangenomen.

Activa (in 1000 Zw. frs. en in % van het balanstotaal).

Datum	Kas en tegoed bij banken		Call-gelden		Herdiscontabel papier				Andere uitzettingen								Andere Activa		Balans- totaal	
					Handels- en bankaccepten		Schatkiss- papier		tot 3 mnd.		3-6 mnd.		6 mnd.-1 jaar		1 jaar en langer				1000	
	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	
1931																				
30. IV.	7.552	0.4	102.798	5.3	443.408	22.8	203.875	10.5	939.893	48.4	7.359	0.4	188.278	9.7	37.633	1.9	12.580	0.6	1.943.377	
31. V.	8.922	0.4	133.502	6.3	445.907	21.4	210.406	9.9	1038.987	48.9	29.701	1.4	188.439	8.9	45.950	2.1	14.161	0.7	2.125.976	
30. VI.	11.157	0.6	168.485	9.5	438.145	24.6	293.094	16.5	594.009	33.4	24.650	1.4	211.209	11.8	29.527	1.6	10.143	0.6	1.780.419	
31. VII.	10.134	0.6	192.820	11.8	389.904	23.9	254.602	15.8	530.170	32.5	24.647	1.5	208.495	12.8	10.989	0.7	10.138	0.6	1.631.899	
31. VIII.	15.573	1.0	284.710	17.7	368.817	23.0	237.285	14.8	476.223	29.6	2.172	0.1	199.250	12.4	10.711	0.7	11.104	0.7	1.605.845	
30. IX.	9.089	0.7	127.074	10.0	359.449	28.2	161.386	12.7	396.830	31.2	164.275	12.9	33.828	2.6	10.712	0.8	10.975	0.9	1.273.618	
31. X.	9.916	0.9	168.938	15.4	296.914	27.2	143.492	13.1	254.512	23.3	162.282	14.8	33.828	3.1	10.660	1.0	12.805	1.2	1.093.348	
30. XI.	14.076	1.3	151.438	13.7	357.647	32.3	144.779	13.1	248.842	22.4	143.678	13.0	33.828	3.0	934	0.1	12.084	1.1	1.107.308	
31. XII.	15.399	1.5	143.082	13.8	356.350	34.2	95.950	9.2	240.849	23.1	164.328	15.8	12.246	1.2	833	0.1	11.794	1.1	1.040.831	
1932																				
31. I.	17.323	1.7	156.968	15.2	406.518	39.2	100.361	9.7	233.458	22.5	110.180	10.6	—	—	832	0.1	10.420	1.0	1.036.060	
29. II.	6.415	0.6	82.318	8.1	438.282	43.4	142.540	14.1	221.140	21.9	109.995	10.9	—	—	828	0.1	9.466	0.9	1.010.984	
31. III.	14.212	1.3	74.385	6.6	473.560	42.0	136.738	12.1	380.814	33.8	35.852	3.2	789	0.1	—	—	9.661	0.9	1.126.011	
30. IV.	15.499	1.3	71.406	6.3	453.650	39.9	156.202	13.7	406.075	35.7	23.749	2.1	973	0.1	—	—	10.002	0.9	1.137.557	

1) Alle uitzettingen met langeren looptijd dan 6 maanden.

Passiva in 1000 Zw. frs. en in % van het balanstotaal.

Datum	Kapitaal (gestort)		Reserves		Langlopende deposito's						Dad. opvraagb. gelden en deposito's t. 6 mnd.						Andere Passiva	
					Reparatie annuïteiten		Duitsche Reg.		Fransche Reg.		Circ. banken v. eig. rekening		Idem voor rek. van derden		Andere Deposanten			
	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%	1000 Zw. frs.	%
30. IV. '31	103.500	5,3	—	—	154.621	8,0	77.311	4,0	68.805	3,5	763.374	39,3	742.449	38,2	14.031	0,7	19.287	1,0
31. V. '31	106.000	5,0	3.842	0,2	154.197	7,3	77.098	3,6	68.791	3,2	857.045	40,3	839.601	39,5	858	0,0	18.545	0,9
30. VI. '31	108.500	6,1	3.842	0,2	154.065	8,7	77.032	4,3	68.801	3,9	944.950	53,0	403.554	22,7	1.134	0,1	18.541	1,0
31. VII. '31	108.500	6,7	3.842	0,2	154.047	9,4	77.023	4,7	68.773	4,2	823.149	50,5	380.404	23,3	2.403	0,2	13.758	0,8
31. VIII. '31	108.500	6,8	3.842	0,2	154.133	9,6	77.066	4,8	68.811	4,3	869.853	54,1	303.400	18,9	3.200	0,2	17.040	1,1
30. IX. '31	108.500	8,5	3.842	0,3	153.769	12,1	76.884	6,0	68.649	5,4	624.526	49,1	213.742	16,8	3.510	0,2	20.196	1,6
31. X. '31	108.500	9,9	3.842	0,3	153.769	14,1	76.884	7,0	68.649	6,3	487.094	44,6	169.059	15,5	3.603	0,3	21.949	2,0
30. XI. '31	108.500	9,8	3.842	0,3	153.769	13,9	76.884	6,9	68.649	6,2	510.533	46,1	157.625	14,3	3.394	0,3	24.113	2,2
31. XII. '31	108.500	10,4	3.842	0,4	153.769	14,8	76.884	7,4	68.649	6,6	463.546	44,6	135.547	13,0	3.386	0,3	26.709	2,5
31. I. '32	108.500	10,5	3.842	0,4	153.769	14,8	76.884	7,4	68.649	6,6	474.949	45,9	113.209	10,9	5.928	0,6	30.331	2,9
29. II. '32	108.500	10,7	3.842	0,4	153.769	15,2	76.884	7,6	68.649	6,8	479.947	47,5	82.860	8,2	5.936	0,6	30.597	3,0
31. III. '32	108.500	9,6	3.842	0,4	153.623	13,6	76.811	6,8	68.649	6,1	608.185	54,0	68.154	6,1	7.823	0,7	30.425	2,7
30. IV. '32	108.500	9,5	3.842	0,4	153.769	13,5	76.884	6,8	68.649	6,0	620.540	54,5	61.424	5,4	9.504	0,9	34.446	3,0

Het balanstotaal van de B.I.S. is in het afgelopen jaar bijna gehalveerd. Een droevig beeld van achteruitgang en een symptoom van het gebrek aan internationale samenwerking, tot welker verwezenlijking de B.I.S. was gesticht!

Enkele bijzonderheden uit het bedrijf der B.I.S. mogen hier nog worden vermeld. Wat de goudclearing betreft, zoo heeft deze blijkens het verslag dit jaar een geringen omvang gehad. De enorme goudbewegingen zijn vrijwel geheel buiten de B.I.S. omgegaan. Aan het einde van het jaar had zij slechts 120 miljoen goud van centrale banken onder haar beheer.

De korte gelden, die aan de B.I.S. waren toevertrouwd, luiden voor 67,6 pCt. in dollars, 15 pCt. in Fransche francs, 4,6 pCt. in R.M. en 12,8 pCt. in diverse andere valuta's. Ten opzichte van het vorig jaar trekt het de aandacht, dat het aandeel van de Fransche francs sterk is gestegen (v.j. 3 pCt.) en dat het pond (v.j. 9 pCt.) is uitgeschakeld.

Behalve het noodsteuncrediet aan de Deutsche Rijksbank werd nog 28,2 pCt. van het totaal der uitzettingen aan Duitsland verstrekt. Van deze uitzettingen is dit jaar 85,9 pCt. rechtstreeks geplaatst bij centrale banken (v.j. 41 pCt.), welk hoog percentage te verklaren is uit de gereserveerde credietpolitiek.

Tenslotte de winst: deze heeft toegelaten de uitkeering van een dividend van 6 pCt., de gebruikelijke dotaties aan de reservefondsen en een — evenals ten vorigen jare zeer kleine — uitkeering aan winstgerechtigde deposanten.

De einddruk, die het verslag van de B.I.S. bij den lezer moet laten, is teleurstellend. Zooals zoo veel in dezen depressietijd kwijnt, zoo heeft ook het bedrijf van de B.I.S. den terugslag ondervonden van den nood der tijden. Laat ons hopen, dat het derde jaarverslag meer tevredenheid zal wekken, dan waartoe het verslag over het tweede boekjaar aanleiding geeft.

G. M. V. S.

IS DEZE CRISIS ONAFWENDBAAR?

Iedere economische depressie kenmerkt zich door eene wanverhouding tusschen productiekosten en prijzen van het voortgebrachte. De huidige depressie evenzeer. De geweldige daling der prijzen heeft haar acuut gemaakt. Hoe die prijsdaling is ontstaan, blijve hier in het midden. Die prijsdaling beteekent echter een stijging van de waarde der geldeenheid. Daardoor zijn de productiekosten, voor zoover ze in bepaalde geldsommen zijn vastgelegd (huren, renten, loonen) relatief te hoog geworden. Ze zijn reëel gestegen naar gelang de prijzen daalden en daarmee de waarde van de geldeenheid steeg.

Die wanverhouding ware weg te nemen door het doen stijgen der prijzen en door het doen dalen der productiekosten of, liever gezegd, reeds door ze tot hun oorspronkelijke reële peil terug te brengen.

Prijsstijging kan soms worden uitgelokt door meer geld in omloop te brengen. De meest aangewezen weg is daarbij het verlenen van meerdere credietfaciliteiten. In tijden van ernstige depressie is echter ook tegen lage rente op soliede basis aan het crediet weinig uitbreiding te geven.

Verder is te bedenken, dat er thans *niet* zoo zeer te *weinig* geld bij publiek en banken aanwezig is, maar dat het aanwezige geld *niet genoeg circuleert*. Grootte bedragen blijven dikwijls langen tijd ongebruikt liggen. Gelukte het nu door credietuitbreiding *meer* geld in omloop te brengen en daardoor de prijzen op te drijven zoodat de bedrijven weder op rendabele basis kwamen, dan zou ook het thans stilliggende geld zijn loop hernemen en zou er voor het dan geldende prijspeil *te veel* geld in omloop zijn, zoodat onverwijd een zeer krachtige credietrestrictie op de credietuitbreiding zou moeten volgen om te voorkomen, dat alle nadeelen van inflatie, in de slechtste beteekenis van het woord, aan den dag zouden treden.

Prijsopdrijving door een goedkoop-geld-politiek is dus heel gevaarlijk.

Daarom verdient het aanbeveling liever de productiekosten te beïnvloeden. Tot dat doel worde gebroken met de ook in onze wetgeving gehuldigde en *geheel verouderde* gulden-is-gulden-theorie en schrijve men in de wet voor, dat alle geldvorderingen en -schulden, zoowel naar boven als naar beneden, geregeld moeten worden herleid aan de hand van, door een van politieke invloeden geheel onafhankelijk bureau vast te stellen, indexcijfers van de kosten van levensonderhoud.

Daardoor zouden alle geldvorderingen en -schulden nominaal varieeren, maar reëel waarde vast worden en zou het economisch leven worden bevrijd van de in hare gevolgen zoo rampzalige conjunctuur-crisissen.

Men sla dus de hand aan den ploeg en late niet langer werkeloos alle onheilen dier crisissen over zich heen komen. *Door onverwilde wijziging onzer wetgeving overeenkomstig het boven uiteengezette kan een verder doorwerken van het kwaad worden gestuit.* Wellicht verdient het dan nog aanbeveling aan de nieuwe regeling ook eenige terugwerkende kracht te geven teneinde het bedrijfsleven eenige meerdere dadelijke verlichting te verschaffen. Met dit laatste zij men echter uiterst voorzichtig!

Dat het hier voorgestane stelsel effectief den toestand zou verbeteren, kan eene eenvoudige becijfering leeren. Eene overeenkomstig dat stelsel doorgevoerde reductie van loonen, huren, renten en *kapitalen* zou aan de exploitatierekeningen onzer bedrijven een geheel ander aanzien geven, zonder dat aan de soliditeit dier bedrijven ook maar in het minst afbreuk zou worden gedaan. Integendeel, ons bedrijfsleven ware dan weder op gezonden grondslag gevestigd!

Bovendien zou eene eventueele inflatie, indien zij nog eens mocht intreden, veel van hare verschrikkingen hebben verloren.¹⁾

Prof. Dr. W. C. MEES R.A.Z.N.

Wageningen, 12 Mei 1932.

¹⁾ Het hier bepleite stelsel werd reeds eerder door mij uiteengezet in een praeadvies aan de vereeniging „Handelsrecht“ over art. 1793 B. W., van welk praeadvies ik gaarne, zoo ver de voorraad strekt, gratis een exemplaar aan belangstellenden zal doen toekomen.

HET OVERHEIDSBEDRIJF.

De Heer E. J. Abrahams, Wethouder voor de Gemeentebedrijven en de Handelsinrichtingen te Amsterdam, schrijft ons:

Het mag zijn nut hebben in tijden van crisis, gelijk wij thans beleven, in welke vraagstukken van oconomisch belang sterk op den voorgrond treden, verschillende overheidsbedrijven nog eens onder de loupe te nemen en te overwegen, of men op den ingeslagen weg moet voortgaan, dan wel van koers veranderen moet. Tot de inrichtingen, over welke op gezette tijden van gedachten wordt gewisseld behooren zeker de gemeentebedrijven.

Het zijn over het algemeen bedrijven van monopolistische aard, welke door de gemeente worden gevoerd en het heeft er wel eens den schijn van, wanneer men het voor en tegen hoort bepleiten, dat de overwegingen, welke destijds hebben gevoerd tot oprichting der gemeentebedrijven e.q. tot naasting van bestaande monopolies wat in het vergeetboek zijn geraakt. Al kan ik hierop in dit artikel niet diep ingaan, zoo is het toch wel goed eraan te herinneren, dat de wijze van bediening van het publiek door de particuliere monopolistische bedrijven, zoowel wat kwaliteit als wat prijs betreft, niet altijd ideaal kon worden genoemd.

Hoe dit zij, het loont de moeite op gezette tijden omtrent de gemeentebedrijven eens wat cijfers naast

elkander te zetten, teneinde de resultaten van deze ondernemingen te kunnen beoordeelen en men zal het wel begrijpelijk vinden, dat ik dan als toetssteen de Amsterdamsche gemeentebedrijven bezig.

De boekwaarde, welke voor de verschillende bedrijven per ulto. Dec. 1930 is aangegeven, bedraagt voor:

Gem. Electr. werken	Gasfabrieken	Waterleidingen	Telefoon
f 44.397.423,70	f 15.355.268,42	f 23.478.132,26	f 16.263.624,78

De winstuitkeeringen aan de gemeentekas over de jaren 1926—1931 worden in onderstaande tabel vermeld.

Men ziet hieruit wel, dat de winstuitkeering meer dan goed kan worden genoemd, vooral als men in aanmerking neemt, dat over het volle kapitaal de rente benevens afschrijving vooraf uit het bedrijf is gekweten.

Een van de groote bedrijven, dat jarenlang goede winsten heeft afgeworpen, laat ik hier buiten beschouwing, omdat omstandigheden buiten het bedrijf gelegen de resultaten sterk hebben doen verminderen en het dus noodig zal zijn, dit bedrijf te reorganiseren. Ik heb hier het oog op het trambedrijf, dat thans overal, nationaal en internationaal, slechte resultaten geeft.

De bovenvermelde uitkomsten zijn bereikt, terwijl de tarieven zeer billijk, soms zelfs zeer laag zijn. Trouwens ik wil er wel de bijzondere aandacht op vestigen, dat men goede bedrijfsresultaten slechts kan bereiken met goede, d.w.z. billijke tarieven. Het is een misvatting te meenen, dat men het bij de monopolistische bedrijven in de hand zou hebben, door het omhoog brengen der tarieven, de uitkomsten gunstiger te maken. Er bestaat, uitgezonderd het waterleidingbedrijf, geen monopolistisch bedrijf in strikten zin. Te hooge tarieven geven aanleiding tot gebruiksbeperking of tot het grijpen naar surrogaten. Men ziet, het reeds in tijden van moeilijke oeconomische omstandigheden, dat bijv. het gasverbruik ondanks zeer billijke tarieven afneemt en men zich met petroleum, welke op het oog blijk zeer goedkoop is, behelpt.

Een gemeentebestuur, dat de tariefsverhoging wil toepassen om hogere winstuitkeeringen uit de bedrijven te verkrijgen, zal in den regel bedrogen uitkomen. Zelfs wanneer onder ongunstige tijdsomstandigheden tijdelijk verliezen worden geleden, kan men tariefsverhoging niet ongestraft toepassen. De geschiedenis der Amsterdamsche gemeentebedrijven is ook te dien opzichte wel zeer leerzaam.

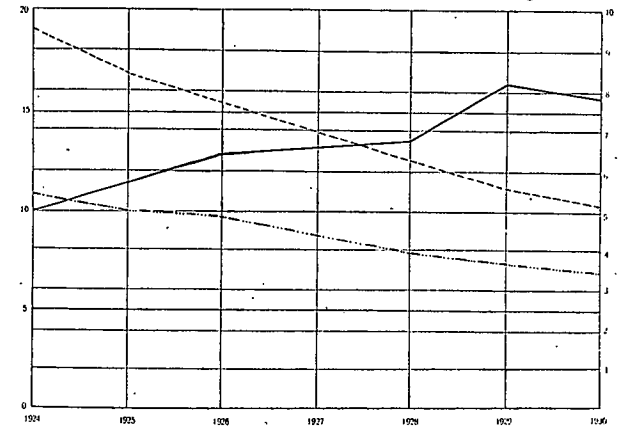
Beschouwen wij eerst het gasbedrijf. De aflevering in het jaar 1918 bedroeg 64.317.142 M³. In 1919 was dit cijfer gestegen tot 76.221.367 M³; er zat dus weer behoorlijk groei in het bedrijf, doch de uitkomsten waren ongunstig. De kolenprijzen en andere factoren waren daarvan de oorzaak. Om de ongunstige financiële uitkomsten te verbeteren, verhoogde het gemeentebestuur de tarieven. Het gevolg was, dat de aflevering in 1920 terugliep tot 65.217.923 M³. In Maart 1921 heeft men daarop de tarieven verlaagd van 21 tot 18 cent en in October van dat jaar nogmaals en wel van 18 op 15 cent. In het jaar 1922 liep de aflevering op tot 75.189.538 M³ en toen men in 1922 de tarieven nogmaals tweemaal had verlaagd, werd er in 1923 niet minder dan 81.083.530 M³ verkocht. Terwijl in de direct voorafgaande jaren belangrijke verliezen waren geleden, werd in 1921 reeds weder een winst behaald van f 298.921,30½. Deze

steeg in 1922 tot f 1.520.431,66½ en werd in 1923 f 1.751.108,90. In 1924 steeg het winstcijfer tot f 2.246.705,64.

Dat bij doelmatige exploitatie tariefsverlaging voert tot hooger winst wordt ook aangeduid door de hierbij gevoegde grafiek betreffende de Electriciteitswerken.

Gemiddelde prijs in centen

Winst in miljoenen guldens

— — — — — Gemidd. prijs totaal licht en huishoudelijk verbruik incl. nachtstroom; excl. openbare verlichting.
 — — — — — Totale winst.
 ··········· Gemidd. prijs totaal verbruik.

Uit deze grafische voorstelling blijkt, dat bij daling van den prijs de winstuitkeering stijgt.

Bij een gemiddelden prijs van 19 cent per K.W.U. bedroeg de winst ruim 5 miljoen guldens; bij een van ruim 10 cent was de winstuitkeering bijna 8 miljoen guldens. De knik naar boven, welke de lijn van het winstcijfer in 1926 vertoont, is de prompte reactie op de invoering van het zeer goedkope nachtstroomtarief ad 2 cent per K.W.U., terwijl de algemeene prijsverlaging (het vastrecht werd bijv. gebracht van 5 op 4 cent per K.W.U.) een nog snellere stijging van de winstlijn veroorzaakte. De daling van de lijn van 1929 op 1930 moet worden verklaard door den bouw van de centrale Noord II, waardoor de post rente en afschrijving in dat jaar met f 400.000 is gestegen.

Het spreekt vanzelf, dat men met de tarieven niet kan gaan beneden het mogelijke. Ook hier bestaat een optimum, waaronder men niet straffeloos kan gaan.

Uit een en ander moge blijken, dat het mogelijk is, overheidsbedrijven te exploiteeren zoodanig, dat de tarieven redelijk zijn en winst overblijft.

De bezwaren, die men tegen het overheidsbedrijf ziet aangevoerd, zijn in hoofdzaak van tweeërlei aard. Het eerste bezwaar is, dat de gemeentebesturen door opvoering der tarieven er toe zouden kunnen komen vermeerdering van inkomsten voor de gemeentekas te verkrijgen. Ik meen op de gevaren daarvan in deze bespreking voldoende te hebben gewezen. Naar mijn oordeel zullen de te vreezen gevolgen de gemeentebesturen wel van deze soort bedrijfspolitiek afhouden.

Een tweede bezwaar, dat wordt geopperd, is van geheel anderen aard. Het houdt in, dat het ongeoorloofd zou zijn uit de gemeentebedrijven winst te maken.

Hierop zal moeten worden geantwoord, dat wanneer de tarieven redelijk zijn, moeilijk bedenking kan rijzen tegen het feit, dat de ondernemer een redelijke ondernemerswinst behaalt, waar deze winst toch het algemeen ten goede komt.

Bedrijf.	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Gem. Electriciteitswerken	f 6.437.023,70½	f 6.518.420,77½	f 6.706.322,90	f 8.192.037,33½	f 7.814.975,68	f 7.759.092,83 1)
Gasfabrieken	„ 2.567.299,50	„ 2.488.484,82	„ 2.903.728,75	„ 2.865.175,16	„ 2.818.501,86	„ 2.764.000,—
Waterleidingen	„ 1.512.702,95	„ 1.562.813,38	„ 1.663.149,88	„ 1.650.000,—	„ 1.882.478,47	„ 1.872.300,—
Telefoon	„ 1.581.994,70	„ 1.595.936,31	„ 1.847.956,34	„ 2.000.077,04	„ 1.919.100,—	„ 1.612.400,—

1) De cijfers over 1931 zijn voorloopig en behoeven misschien nog een kleine correctie.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.**DE DUITSCHE HYPOTHEEKBANKEN IN 1931.**

Dr. H. C. Strohmayr te Berlijn schrijft ons:

Door de zware crisis van het geheele Deutsche creditwezen als gevolg van de terugtrekking van de buitenlandsche credieten op korten termijn sedert den aanvang van het vorige jaar, kwamen, volgens de gegevens van het Statistische Reichsamt te Berlijn, de uitgiften van pandbrieven en andere waardepapieren door de hypotheekbanken en andere Deutsche instellingen, die credieten op onroerende goederen verleenen, in de tweede helft van 1931 tot staan. Sedert Juni 1931 konden geen nieuwe effecten meer worden verkocht. Bovendien waren de banken in het begin van de algemeene vertrouwenscrisis genoodzaakt voor groote bedragen uit de markt te nemen, teneinde de verkoopen van hypotheekpandbrieven uit het binnen- en buitenland op te vangen en de geleidelijk dalende beurskoersen te steunen.

In vergelijking met de aanzienlijke vermindering van de kapitaalvorming is de daling van den omloop van pandbrieven echter niet bijzonder groot. Het sluiten van de beurzen en de sterke koersdaling hebben de neiging tot verkoopen van de zijde der pandbriefhouders gematigd. Om dezelfde redenen hebben de banken en spaarbanken haar bezit aan pandbrieven niet tot elken prijs verkocht, toen zij aanzienlijke geldmiddelen voor de terugbetaling van haar deposito's noodig hadden. In de eerste vijf maanden van 1931 hebben de banken, die credieten op onroerend goed verstrekken, tezamen haar omloop nog met R.M. 416,2 miljoen kunnen uitbreiden. Door de vermindering van de binnenlandsche kapitaalvorming en de geringere plaatsingsmogelijkheid in het buitenland zijn de emissies van pandbrieven ten opzichte van 1930 afgenomen. Desalniettemin overtrof de verkoop van nieuwe pandbrieven nog steeds den bijzonder ongunstigen stand van 1929. Tengevolge van de groote verkoopen tijdens de daarop volgende creditcrisis heeft de netto-verkoop van nieuwe pandbrieven in 1931 met R.M. 227,6 miljoen sedert de stabilisatie van de Deutsche valuta (1924) den laagsten stand bereikt.

In omloop zijnde schuldbekentenissen (in miljoenen R.M.) van de Deutsche instellingen, die credieten op onroerende goederen verstrekken.

Jaar	Totaal in omloop	Hiervan v. rekening van:		Plaatsing in	
		pandbrieven	publ. rechtl. obligaties	buitenland	binnenland
1924	3.892,9	3.205,8	687,1	—	3.892,9
1925	4.792,6	4.037,0	755,5	120,1	4.672,4
1926	7.014,8	5.587,5	1.427,3	326,8	6.688,0
1927	8.878,8	7.147,7	1.731,1	860,2	8.018,7
1928	10.626,5	8.409,0	2.217,6	1.293,4	9.333,1
1929	11.145,1	8.794,0	2.351,2	1.279,5	9.865,7
1930	12.220,4	9.597,3	2.623,0	1.229,7	10.990,7
1931	12.448,0	9.745,4	2.702,6	1.154,5	11.293,5

Uit een vergelijking met de vóóroorlogsperiode blijkt, dat de emissiebedragen in de jaren 1926—1928 de recordcijfers van vóór den oorlog overtroffen hebben. Hierin komen de groote beleggingen van deze jaren en de snel stijgende schulden van den Duitschen landbouw en de Deutsche steden tot uiting. De daling van de emissiebedrijvigheid in 1929 en vooral in 1931 is zoo enorm, dat het totaal geëmitteerde bedrag in 1931 het laagste is sedert 1885. De totale omloop aan pandbrieven en publiekrechtelijke obligaties van alle Deutsche grond- en publiekrechtelijke creditbanken tezamen is einde 1931 tot R.M. 12.448,0 miljoen gestegen. Tegenover einde 1930 is de omloop dus met R.M. 324,3 miljoen toegenomen. Van deze toeneming komen R.M. 227,6 miljoen voor rekening van de bovenvermelde bedragen aan netto-uitgiften en de overige R.M. 96,7 miljoen voor rekening van de uitgifte van revalorisatieschuldbekentenissen, die ter revalorisatie aan de pandbriefhouders uit den tijd

van de oude papieren mark in ruil, dus zonder een nieuw beroep op de kapitaalmarkt te doen, werden uitgegeven. Tengevolge van de door de vierde noodverordening van de Deutsche rijksregering van 8 December 1931 gedecreteerde gedwongen converteering van alle in het binnenland geplaatste schuldbekentenissen werd ook de rentevoet van de hypotheekpandbrieven en publiekrechtelijke obligaties verlaagd. De nominale rentevoet van de pandbrieven is gemiddeld met bijna 1,5 pCt. van 7,50 tot 6,05 pCt. verlaagd. Per jaar bedraagt de besparing aan rente voor de passieve transacties van de „Realkreditbanken”, R.M. 145,6 miljoen.

Evenals de passiva stonden ook de activa van de hypotheekbanken in het teeken van de economische depressie. De sterk verminderde inkomens heeft de basis van het credit op onroerend goed, zoowel van het stedelijk als van het landelijk grondbezit, in hooge mate aangetast. De depressie in handel en industrie maakte talrijke kantoren en werkplaatsen overbodig en leidde tot een aanzienlijke daling van de rentabiliteit. Als gevolg van de daling van de particuliere inkomens uit arbeid en vermogen moesten groote, dure woningen worden opgegeven en ondervond ook de betaling der huren stagnatie. In het tweede halfjaar van 1931 is de bedrijvigheid op de markt van onroerende goederen aanzienlijk gedaald. Verwisseling van eigendom van gebouwen vond bijna uitsluitend in geval van dwangverkoop plaats.

De hypotheekbanken zijn het er in haar jaarverslagen over eens, dat de daling van de opbrengst noodzakelijk tot een overeenkomstige daling van de waarde van onroerende goederen heeft geleid, en wel in hoofdzaak voor de groote gebouwen in de goede woon- en zakenbuurten. Gunstig steekt hierbij de toestand van de kleine en middelmatige huurhuizen af met de nog steeds zeer gezochte kleine en middelmatige huurwoningen tegen lage huren. Onroerende goederen, in hoofdzaak kantoorpanden, groote winkels en dure groote woningen, evenals groote nieuwe gebouwen, waarvan de huur als gevolg van de dure bouwkosten tijdens de laatste jaren zeer hoog is, zijn vooral in prijs gedaald. De hypotheekbanken hebben er steeds den nadruk op gelegd, dat de beleening der van de conjunctuur meest afhankelijke kantoorpanden en industriële bouwwerken een veel grooter risico beteekent dan de beleening van goede woonhuizen. Uit een verdeling van de beleeningen naar de afzonderlijke beleeningsobjecten blijkt, dat de banken met dit feit ook in de practijk rekening hebben gehouden. Van het totaalbedrag der stedelijke hypothecaire leeningen komt slechts nauwelijks 12 pCt. voor rekening van voor industriële doeleinden bestemde onroerende goederen, 42 pCt. voor rekening van nieuwe gebouwen en ruim 46 pCt. voor oude woningen.

De moeilijkheden, die de Deutsche hypotheekbanken ondervinden, werden nog grooter door de reeds genoemde noodverordening van 8 December 1931, waarvan de afzonderlijke bepalingen, voor zover zij op de banken betrekking hebben, zich in den loop van het jaar ten volle zullen doen gevoelen. De gedwongen renteverlaging werd reeds genoemd. Dezelfde verordening hield den z.g. „Vollstreckungsschutz” in. Deze geldt voor het geheele Deutsche rijk in geval van gerechtelijke openbare verkooping en gerechtelijk beheer van onroerende goederen en wel in hoofdzaak voor weiland, akkers en boschgrond. Hierdoor is uitstel van verkoop bij executie mogelijk. Dit vormt echter een hinderpaal voor de hypotheekbanken bij het doen gelden van haar aanspraken, daar het veel overeenkomst vertoont met een moratorium. Zooals eenige banken in de practijk hebben ondervonden, kan deze bescherming, afgezien van haar materiële beteekenis, de moraal van de schuldenaren gemakkelijk doen wankelen, omdat de debiteuren zich, ingevolge deze bepaling zonder

dringende reden aan hun verplichtingen trachten te onttrekken.

De huurverlaging die op grond van de noodverordening van 1 Jan. 1932 is ingegaan, bedroeg bijv. voor oude woningen gemiddeld 10 pCt. Bovendien verkreeg de huurder voor elk vóór 15 Juli 1931 afgesloten huurcontract in principe een buitengewoon, eenzijdig opzeggingsrecht. Van dit recht werd vooral door huurders van groote huizen, kantoorlokalen, werkplaatsen e.d. op groote schaal gebruik gemaakt, waardoor de toestand van de huiseigenaren als gevolg van het leegstaan van lokaliteiten slechter is geworden. De hypotheeknemer werd door de noodverordening verder ontlast, doordat de schuldenaar, wanneer hij zijn schuld volgens het leeningscontract in de jaren 1932 en 1933 vrijwillig aflost, in plaats van in baar ook in pandbrieven met berekening van deze tot hun volle nominale waarde kan betalen. Eenerzijds ontstaat hierdoor een vraag naar pandbrieven, welke in den laatsten tijd reeds tot belangrijke koersstijgingen heeft geleid, anderzijds vermindert dit het streven van de hypotheekbanken den koers harer fondsen ter beurze met haar eigen liquide middelen te steunen. Deze regeling bevat echter ook terzelfdertijd voor de hypotheekbanken een groot nadeel: zij kunnen voorloopig geen rekening meer houden met grootere inkomsten in contanten; zij zijn in tegendeel ter versterking van haar liquiditeitspositie uitsluitend op inkomsten uit hoofde van rentebetaling en overeengekomen termijnbetalingen voor aflossing van hypotheeken aangewezen.

Van de 28 Deutsche hypotheekbanken neemt de z.g. „Gemeinschaftsgruppe deutscher Hypothekenbanken”, die door fusie van 6 groote instellingen is ontstaan, een eerste plaats in. Een door de Gemeinschaftsgruppe gemaakte vergelijking van de bij haar aangesloten banken voor 1913 en 1931 toont in groote trekken de volgende voor alle Deutsche hypotheekbanken typische, ontwikkeling.

(in millioen R.M.)

	1913	1931
Aandeelenkapitaal	316,6	90,5
Reserves	155,4	101,2
Hypotheeken	5.029,9	2.551,2
Publiekrechtelijke leeningen	328,6	649,8
Totale omloop	5.089,9	3.086,4
Inkomsten uit rente	231,6	240,2
Achterstallige rente	1,0	12,1
Netto-winst	36,2	11,3

Zoals bij alle Deutsche instellingen, die crediet verleen op onroerend goed, is ook bij de „Gemeinschaftsgruppe” voor 1931 een sterke toeneming van de achterstallige rente (door hypotheeknemers in het laatste boekjaar niet betaalde vervallen rente) op te merken. Deze achterstand bedroeg in 1929 slechts R.M. 1,36 millioen (of 0,63 pCt. van de te betalen rente), in 1930 reeds R.M. 3,21 millioen (of 1,34 pCt.) en in 1931 zelfs R.M. 12,06 millioen (of 5,02 pCt.). Tot dusverre was het bij de hypotheekbanken gebruikelijk om de achterstallige rente voor het tijdvak vóór 1. December van het boekjaar ten volle uit de winst af te schrijven. Rekening houdende met den omvang van de achterstallige rente in het vorige jaar, werd ditmaal van *algeheele* afschrijving afgezien. Indien de geheele netto-winst desondanks van R.M. 32,3 tot R.M. 23,1 millioen is gedaald; dan moet dit in de eerste plaats worden verklaard uit de afschrijving op

Percentage achterstallige rente ten opzichte van de totale rente-inkomsten.

	1930	1931
Hannoversche Bodenkreditbank	0,38	2,08
Hamburger Hypothekenbank	1,89	4,89
Berliner Hypothekenbank	0,84	3,50
Bayerische Hypotheken- und Wechselbank ..	4,93	10,87
Pfälzische Hypothekenbank	0,79	6,52
Süddeutsche Bodenkreditbank	4,51	6,14
Deutsche Genossenschafts-Hypothekenbank ..	0,90	3,60

de achterstallige rente ten bedrage van R.M. 9,34 millioen. De tendens bij de overige hypotheekbanken was gelijklopend, zooals uit de volgende voorbeelden van eenige groote instellingen blijkt (zie kolom 1):

De rentabiliteit van de meeste Deutsche hypotheekbanken is in het afgelopen jaar sterk achteruitgegaan. De voornaamste bronnen van inkomsten zijn nu eens het verschil in rente van hypotheeken en pandbrieven, dan weder de afsluitprovisies bij het verleen van hypotheeken. In 1930 had de toename van de leeningen met bijna R.M. 1 milliard zeer aanzienlijke eenmalige inkomsten uit hoofde van afsluitprovisies tengevolge. De stagnatie in 1931 betekende een enorme daling van dezen post. Ook de rentemarge tusschen de actieve en passieve zaken is aanzienlijk gedaald, doordat zij in overeenstemming met de rentedaling afneemt. De vorming van de rentemarge wordt in de toekomst eveneens door de meerdere malen genoemde rentedaling op grond van de noodverordening ongunstig beïnvloed. Dit geldt in hoofdzaak voor hypotheeken, die een rente van 8 pCt. dragen, omdat hier de rentemarge bijna geheel verdwijnt, doordat de rentevoet van 6—8 pCt. over de geheele linie tot 6 pCt. moest worden verlaagd. Als compensatie werd voor de hypotheekbanken de zogenaamde bijdrage in de administratiekosten, een soort verborgen rentetoeslag tot dekking van de onkosten, vastgesteld. Deze geeft echter geen voldoende compensatie voor de verlaagde rentemarge, omdat zij uniform op slechts ½ pCt., voor hypotheeken onder R.M. 15.000 op ¼ pCt., werd bepaald.

De ontwikkeling van bruto-opbrengst, rentemarge, onkosten en netto-winst bij de banken van de Gemeinschaftsgruppe blijkt uit de volgende tabel:

(in millioen Rijksmark)

	Bruto-Winst		Rentemarge		On-		Netto-	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931
Deutsche Centralbodencred.b.	128,55	125,99	16,48	9,55	10,30	7,14	8,26	5,52
Meininger Hypothekenbank..	42,92	44,25	5,25	3,99	3,70	3,05	2,76	1,78
Frankfurter Hypothekenbank.	30,45	30,13	4,46	4,02	2,84	2,85	2,42	1,51
Sächsische Bodencred.-Anstalt	26,75	28,80	3,26	2,78	2,22	2,17	2,08	1,26
Mecklenburger Hypothekenb.	6,03	6,44	0,83	0,80	0,52	0,69	0,57	0,36
Westdeutsche Hypothekenbank	17,48	17,63	2,13	1,87	1,44	1,21	1,42	0,89

Voorts hebben de hypotheekbanken op haar effectenportefeuille verliezen geleden. Hierop werden zowel de tijdens de vertrouwenscrisis opgenomen pandbrieven als ook de tot steun van den koers opgekochte eigen aandelen geboekt. Uit het feit, dat het effectenbezit, ondanks de vermeerdering van de portefeuille, bijna overal een lager cijfer te zien geeft dan op de balans over 1930, blijkt, dat over het algemeen groote afschrijvingen hebben plaatsgevonden. De balanswaardeering van de effecten ging met het oog op de buitengewoon sterk gedaalde beurskoersen in het afgelopen jaar met moeilijkheden gepaard voor alle instellingen, die, zooals bijv. spaarbanken, banken en verzekeringmaatschappijen, veel effecten bezitten.

De regeering heeft derhalve op 15 December een speciale verordening betreffende de waardeering van effecten op de balans uitgevaardigd, die het volgende bepaalt: effecten, die voor blijvende kapitaalbelegging werden verworven, kunnen op de balans tegen inkoopsprijs worden opgenomen. Daarentegen moeten effecten, die niet blijvend voor het eigen bedrijf bestemd zijn, doch spoedig weder zullen worden verkocht (zooals bijv. de tijdens de crisis ingekochte posten), op de balans opgenomen worden tegen een koers, die gebaseerd is op de gemiddelde koersen van Juni (dus vóór de crisis) en van September.

Over het algemeen hebben de hypotheekbanken van deze verlichtende bepalingen geen gebruik gemaakt. Veeleer hebben zij bijna zonder uitzondering haar effecten tot de uiterst lage koersen van het vrije verkeer van 31. December (de beurzen waren op dien dag voor den officiëlen handel nog steeds gesloten) op de balans opgenomen en het verschil met den inkoopsprijs afgeschreven. Doordat de koersen, in hoofdzaak

die van de pandbrieven, sedert de heropening van de beurzen aanzienlijk zijn gestegen en bij den terugkeer van betere tijden waarschijnlijk nog verder zullen stijgen, bevat de effectenrekening reeds aanzienlijke stille reserves.

De zoo juist geschetste voorzichtigheid bij het opmaken van de balansen werd ook bij de winstverdeling door de Deutsche hypotheekbanken betracht. De dividenden werden over het algemeen ten behoeve van een verhooging van de reserves verder verlaagd dan de netto-winsten zijn gedaald. In de eerste plaats werden de extra reserves versterkt. Ten deele werden deze nieuw gevormd, doordat men stille reserves in open wijzigde. Het scheppen van deze open reserves heeft ten doel de aanwezige hulpbronnen voor eventuele latere verliezen aan te toonen. Men wil evenmin genoodzaakt zijn de eventuele verliezen uit de wettelijke reserves, dus uit het eigenlijke garanti kapitaal, te dekken. De samenstelling en omvang van deze extra reserve-rekeningen bij de instellingen van de „Gemeinschaftsgruppe" blijken uit de volgende tabel (in millioenen R.M.).

Extra reserve-rekeningen.

	Voor opstell. van de netto- winst toegew.	Uit de netto-winst toegewezen	Totaal	Extra res. in % v. d. tot leeningen
Centralboden ..	9,00	1,50	10,50	0,64
Meininger	3,45	0,49	3,94	0,71
Frankfurter ...	3,00	0,42	3,42	0,83
Mecklenburger ..	0,30	0,10	0,41	0,52
Sächsische	1,40	0,38	1,78	0,48
Westdeutsche ..	1,00	0,26	1,26	0,57

De minder gunstige toestand van het huizen- en grondbezit heeft zich in een toeneming van het aantal gerechtelijke verkooping en geopenbaard. De stijging van het aantal verkooping en bedraagt gemiddeld ongeveer 50 pCt., in enkele gevallen zelfs 100 tot 200 pCt. Het aantal door de hypotheekbanken tot redding harer vorderingen bij de gerechtelijke verkooping en overgenomen onroerende goederen is over het algemeen eveneens grooter geworden, doch beweegt zich echter binnen nauwe grenzen. De gewoonlijk bij den wederverkoop van overgenomen onroerende goederen ontstane verliezen konden zonder noemenswaardige aantasting van de winst geheel worden afgeschreven.

De in de jaarverslagen vermelde cijfers betreffende de gerechtelijke verkooping en geven echter geen goed beeld van den toestand. Tengevolge van het ontbreken van vraag naar groote objecten op de markt voor onroerende goederen hebben de hypotheekbanken er veelal de voorkeur aan gegeven om in de tegenwoordige omstandigheden van executie af te zien. In plaats daarvan hebben zij zich ertoe bepaald de betaling van de belastingen en haar hypotheekrenten door overdracht van huur aan haarzelve en administratieve volmachten aan trustee te verzekeren. Op deze wijze konden de eigendommen tot terugkeer van betere tijden voor de eigenaren behouden blijven.

Ondanks den ongunstigen toestand op de markt voor onroerende goederen liep de zekerheid van de door de hypotheekbanken verstrekte eerste hypotheecaire leeningen tot dusver nauwelijks gevaar. Wel werden de beleeningsgrenzen door de dalende waarde van de onroerende goederen automatisch hooger, doch het bedrag der leeningen, uitgedrukt in procenten van de verkoopprijzen, voor zooverre de hypotheekbanken deze in het afgelopen jaar voor de door haar beleende objecten hebben bekend gemaakt, beweegt zich binnen ruime grenzen. Het percentage bedroeg bijv. bij de:

	1930	1931
Hannoverschen Bodenkreditbank	40,39	44,39
Hamburger Hypothekenbank	59,69	64,58
Rheinisch-Westfälischen Bodenkreditbank ...	36,79	44,40
Thüringischen Landes-Hypotheken-Bank ...	33,98	39,35
Süddeutschen Bodencredit-Bank	32,36	35,89
Gemeinschaftsgruppe	35,20	41,30

De vooruitzichten voor de instellingen, die crediet verleen en op onderpand van onroerende goederen, zijn in de naaste toekomst nog zeer onzeker. Er werd reeds op gewezen, welke factoren dit jaar een verdere verlaging van de rentabiliteit zullen veroorzaken. Aan den anderen kant mag niet over het hoofd worden gezien, dat de afzonderlijke instellingen, dank zij haar voorzichtige politiek, tot op heden solide zijn en met voldoende open en stille reserves werken. Beslissend voor een wederopleving van de beleeningszaken blijft de ontwikkeling van de koersen der pandbrieven, waarvan de mogelijkheid van nieuwe uitgiften afhangt. Voorloopig kunnen pandbrieven nauwelijks op noemenswaardige schaal worden uitgegeven. Als gevolg van de nog steeds geringe kapitaalvorming en van de aan de algemeene vertrouwenscrisis toe te schrijven opletting van bankbiljetten kunnen ook de steunpilaren van de markt van pandbrieven, de spaarbanken en verzekeringmaatschappijen, geen grootere bedragen voor beleggingsdoeleinden beschikbaar stellen.

Bij de beleeningszaken moeten de hypotheekbanken een groote reserve in acht nemen. In de eerste plaats laat het buitengewoon groote disagio van de pandbrieven op het oogenblik geen leeningen toe. Voorts ontbreken vaak geschikte objecten, welker rentabiliteit het verstreken van een leening zonder risico doet schijnen. Tenslotte moeten de hypotheekbanken de haar in de naaste toekomst toevloeiende gelden in de eerste plaats ter verbetering van haar in het afgelopen jaar sterk gedaalde liquiditeit gebruiken.

AANTEKENINGEN.

Zilver en goud.

De sterke daling van den zilverprijs in de laatste jaren heeft aanleiding gegeven tot talrijke discussies over dit vraagstuk en tot allerlei plannen voor een prijsherstel van zilver. Prof. Cassel wijst er in het jongste kwartaalsbericht van de Skandinaviska Kreditaktiebolaget op, dat men het zilvervraagstuk niet als een probleem op zichzelf kan behandelen, maar dat het over het algemeen slechts als een onderdeel van het goudvraagstuk of van de nog meer algemeene vraag naar een rationeele regeling van het wereldgeldwezen besproken kan worden.

Dat het zilvervraagstuk onoplosbaar met het goudvraagstuk verbonden is, blijkt reeds daaruit, dat het dwaas is van de daling van den zilverprijs als van een op zichzelf staand verschijnsel te spreken. De waarde van zilver is in verhouding tot goud gedaald, maar dit feit kan evengoed in een stijging van de goudwaarde t.o.v. de zilverwaarde worden uitgedrukt. Slechts dan is een bepaalde uitspraak mogelijk, wanneer men zich op een vasten waardemeter baseert. Indien men daarvoor het indexcijfer van groothandelsartikelen van Irving Fisher kiest en men vergelijkt 1931 met 1928, dan ziet men, dat het prijsniveau van goederen van 149 tot 108 is gedaald. Tegelijkertijd is de zilverprijs (in \$ cents per ounce) van 58.2 tot 29.0 gedaald. Volgens deze cijfers is de daling van den zilverprijs wel ten deele een gevolg van het dalen van de zilverwaarde in verhouding tot den gemiddelden prijs van de groothandelsartikelen, voor het overige echter slechts een weerspiegeling van een toeneming van de goudwaarde. Voor Jan. 1932 bedraagt het indexcijfer van groothandelsprijzen, op goudbasis berekend, ongeveer $\frac{2}{3}$ (index = 65.8 pCt.) van het gemiddelde voor 1928, daarentegen ligt dit indexcijfer — bij een zilverprijs einde Januari van $29\frac{1}{4}$ \$ cents —, op zilverbasis berekend, ongeveer $\frac{1}{3}$ boven het niveau van 1928 (index = 131). Men kan het dus ook zoo uitdrukken, dat het goud in waarde met 52 pCt. is gestegen, het zilver daarentegen in waarde met 23.7 pCt. is gedaald, en dat deze verschui-

vingen tezamen een prijsdaling voor zilver, op goudbasis berekend, met ongeveer de helft hebben veroorzaakt.

De daling van het goederenprijsniveau van 3 tot 2 in landen met een gouden standaard is ongetwijfeld veel ernstiger dan de stijging van het goederenprijsniveau van 3 tot 4 in de landen met een zilveren standaard. Indien men verder rekening houdt met de veel grootere beteekenis, welke de stabiliteit van de goudwaarde voor de wereldhuishouding heeft dan die van de zilverwaarde, dan ziet men onmiddellijk, hoe verkeerd het is, de daling van den zilverprijs als een op zichzelf staand vraagstuk te poneeren en daaraan zelfs den voorrang boven het goudvraagstuk bij de algemeene besprekingen over den wederopbouw van de wereldhuishouding toe te kennen.

Van het standpunt van een land, dat zijn prijzen in zilver berekent, beteekent het dalen van den zilverprijs op zichzelf een overeenkomstige stijging van de goederenprijzen. Daar de goederenprijzen, in goud uitgedrukt, gemiddeld echter zoo aanzienlijk zijn gedaald, als hierboven werd aangetoond, zijn de gevolgen van het dalen van den zilverprijs veel kleiner, dan men gewoonlijk schijnt te denken. In werkelijkheid zijn toch de prijzen van verschillende goederen, in goud berekend, zooals bijv. tarwe en mais, ongeveer even sterk gedaald als de zilverprijs, terwijl andere goederen, zooals rubber, koffie enz. veel verder zijn gedaald. Een land, welks muntwezen op zilver is gebaseerd, werd dus door een betrekkelijk kleine inflatie aangetast. Op zichzelf is dit een feit, dat op eenigerlei wijze met den ongunstigen invloed van de deflatie kan worden vergeleken, waaraan de goudlanden zijn blootgesteld.

Het is een algemeen verbreide meening, dat de koopkracht van de zilverlanden door het dalen van den zilverprijs belangrijk moest worden verzwakt, en bij de tegenwoordige besprekingen werd dit motief krachtig ten dienste van het zilverbelang gebezigd. Denkt men hierbij aan landen, zooals Indië en China, die beide op groote schaal hun spaarpenningen in zilver beleggen, en waarvan laatstgenoemd land ook den zilveren standaard voert, dan berust het genoemde denkbeeld inderdaad op een misverstand. Het is namelijk volstrekt niet zoo gesteld, dat deze landen hun goedereninkopen in het buitenland met zilver betalen. Veeleer betalen zij hun totalen goederenimport geregeld met hun goederenexport en hun uitvoer van goederen is zelfs zoo groot, dat zij, ondanks alle rentebetalingen een aanzienlijk overschot tot aankoop van goud en zilver hebben. Voor de periode 1924—1931 bedraagt het gemiddelde jaarlijksche zilververbruik in de genoemde landen in totaal 177.7 miljoen ounce fijn zilver, dat voor het grootste deel moet worden ingevoerd. Deze behoefte komt overeen met het grootste gedeelte van de wereldzilverproductie in hetzelfde tijdvak en beteekent bij een minimumprijs van 29 \$ cent per ounce jaarlijks een bedrag van \$ 50 miljoen. Doordat de zilverprijs gedurende het grootste gedeelte van deze periode veel hooger was, begrijpt men, van hoe groote beteekenis de koopkracht van het uitvoeroverschot der betreffende landen in werkelijkheid op de wereldmarkt is. Zoolang deze landen zilver willen koopen, is het natuurlijk voor hen voordelig, dit metaal goedkoop te verkrijgen. Hoe minder goederen zij voor het zilver moeten afstaan, des te meer goederen zullen zij ook overhouden om als koopers van andere goederen op de wereldmarkt te kunnen optreden.

De binnenlandsche koopkracht in een zilverland als China moet, zegt men, wel dalen, wanneer de goederenprijzen, op zilverbasis berekend, stijgen. Hierop kan worden geantwoord, dat een dergelijke stijging van de goederenprijzen op den duur een overeenkomstige stijging van alle inkomens teweeg moet brengen, zoodat ook de koopkracht van de bevolking weder

tot den vroegeren omvang wordt verhoogd. De koopkracht van een land op de wereldmarkt is uiteindelijk gebaseerd op zijn capaciteit om goederen te produceeren, die de wereld wil koopen.

Een groot nadeel voor de zilverlanden beteekenen echter de schulden in goud, daar door het dalen van den zilverprijs de werkelijke last van deze schulden stijgt. Van speciale beteekenis voor de zilverproducerende landen is natuurlijk het dalen van den zilverprijs, in de eerste plaats voor een land als Mexico. Ook wanneer men aan het belang van deze zilverproducerende landen geen te groote algemeene beteekenis hecht, zou men in ieder geval uit de hierboven gegeven uiteenzetting tot de conclusie kunnen komen, dat het uit een oogpunt van wereldeconomie voordeelig zou zijn, indien er iets zou kunnen worden gedaan om den zilverprijs een grootere mate van stabiliteit te geven. Indien men dit vraagstuk bestudeeren wil, dan moet men bedenken, dat de jongste sterke daling van den zilverprijs aan speciale omstandigheden moet worden toegeschreven, die naar haar aard zich slechts eenmaal zullen voordoen. De zilverproductie op zichzelf was nauwelijks te groot, maar verschillende regeeringen, die het zilveragehalte van hun pasmunt hebben verlaagd of om andere redenen een overschot aan zilver hadden, waarvan zij zich wilden ontdoen, hebben een groote hoeveelheid zilver ten verkoop aangeboden. Indien van verdere maatregelen op dit gebied wordt afgezien, zou men mogen verwachten, dat een zekere stabiliteit op de zilvermarkt vanzelf haar intrede zal doen. Een dergelijke ontwikkeling zou kunnen worden bevorderd, wanneer het industriële gebruik van zilver zich in die mate zou uitbreiden als door den tegenwoordigen prijsstand wel gerechtvaardigd schijnt, en welke door een toekomstigen technischen vooruitgang zou kunnen worden aangemoedigd.

Men moet daarentegen vrij kritisch staan tegenover de pogingen, die ten doel hebben kunstmatig een krachtige stijging van den zilverprijs te veroorzaken. Een snelle stijging van den zilverprijs moet toch in een land, dat den zilveren standaard voert, een enorme verhooging van de waarde van de geld-eenheid en een overeenkomstige verlaging van de goederenprijzen ten gevolge hebben. De wereld heeft thans wel voldoende gelegenheid gehad om zich van de gevaren van een dergelijk deflatieproces te overtuigen.

Bovendien moeten wij er voor waken, dat de belangen, die met de stijging van den zilverprijs gepaard gaan, invloed uitoefenen op de behandeling van het veel grootere vraagstuk betreffende een rationeele ontwikkeling van het geldwezen. Vanuit een conservatief standpunt beschouwd, d.w.z. ter handhaving van de grootst mogelijke continuïteit, ware het te wenschen, het geldwezen der toekomst op den gouden standaard te baseeren. Hiervoor zouden alle pogingen op een stabilisatie van de goudwaarde moeten worden gericht, en wel op een beduidend lager niveau dan dat, hetwelk als resultaat van de overmatige concurrentie van den laatsten tijd om de wereldgoudvoorraden is voortgekomen. Het is volstrekt niet zeker, dat deze pogingen tot stabilisatie zullen slaan, of dat het zal gelukken, voldoende garanties voor een goudpolitiek te verkrijgen, die voor de toekomst het gebruik van goud als basis van het wereldgeldwezen mogelijk kan maken. In dat geval blijft er niets anders over dan den laatsten band tusschen dit geldwezen en de edele metalen te verbreken en een geldstelsel in te voeren, dat uitsluitend aan de economische behoeften van de maatschappij wordt aangepast. Het volgen van een dergelijke politiek is mogelijk, nu gebleken is, dat de landen met een papieren standaard hun valuta's op een stabielere niveau hebben kunnen handhaven dan de goudlanden.

Indien men bezwaren heeft tegen een ontwikke-

ling tot een rationeel en bewust geregeld stelsel van den papieren standaard en indien men nog een laatste poging wil doen om het goud zijn rol als basis van het geldwezen te doen behouden, dan moet men er voor waken, het vraagstuk onnoodig door voorstellen te compliceeren, die daarheen leiden, dat het zilver op de eene of andere wijze weder zijn vroegere positie naast het goud in het geldstelsel inneemt. Een zoodanige oplossing volgens het recept van het oude bi-metallisme, heeft absoluut geen vooruitzichten. Dit is het eerste, dat een internationale geldconferentie moet aantoonen. Indien zij iets voor de stabilisatie van de zilverwaarde wil uitrichten, dan moet zij dit vraagstuk in zijn natuurlijk verband met het veel groter en belangrijker probleem van de stabilisatie van de waarde van het goud beschouwen. Tenslotte mag noch het eene noch het andere metaal op den voorgrond worden geplaatst. Uit den aard der zaak moeten toch gezonde voorwaarden voor de ontwikkeling van de wereldhuishouding worden geschapen en niet aan het zilver of aan het goud een bijzondere plaats in het monetaire mechanisme worden verzekerd, welke aan deze ontwikkeling ten grondslag moet liggen.

Pandbrieven van hypotheekbanken in Nederland.

In onderstaanden staat zijn verwerkt de opgaven, door het Centraal Bureau voor de Statistiek ontvangen en gepubliceerd in het Maandschrift van 30 April jl., omtrent de wijzigingen, welke het in omloop zijnde bedrag aan pandbrieven der hypotheekbanken werkzaam in Nederland en in het buitenland, in den loop van het jaar 1931 heeft ondergaan, gelijke opgaven nopens de pandbrieven der scheepshypotheekbanken, alsmede voor de jaren 1930 en 1931 de totaalcijfers betreffende dezelfde banken, welke over beide jaren opgaven verstrekten. Onder de pandbrieven der hypotheekbanken, werkzaam in het buitenland, zijn ook begrepen de dollarpandbrieven en de goudmarkpandbrieven.

Het aantal bij het C.B.S. bekende instellingen, die pandbrieven uitgeven, bedraagt 90, nl. 55 hypotheekbanken werkzaam in Nederland, 26 hypotheekbanken werkzaam in het buitenland en 9 scheepshypotheekbanken. In het vorige jaar¹⁾ was het aantal instellingen 93, waaronder resp. 56, 28 en 9 tot het genoemde drietal groepen behoorden.

Bij de *hypotheekbanken werkzaam in Nederland* vertoonde de omzet van pandbrieven in de eerste drie kwartalen van 1931 een geheel ander beeld dan in het laatste kwartaal. Evenals in 1930 vonden de

pandbrieven aanvankelijk in ruime mate plaatsing, te meer, omdat handel en nijverheid onder den invloed van de heerschende malaise weinig gelden aantrokken. De rente bleef zich in dalende richting bewegen, zoodat een groot bedrag aan 4 pCts. pandbrieven kon worden uitgegeven. In verband hiermede werden groote bedragen aan pandbrieven van hooger rentetype uitgeloot. Het nominaal bedrag der uitgelote pandbrieven was bij de 54 vergeleken banken dan ook ruim f 35 miljoen hooger dan in 1930. Als terugslag op de financiële gebeurtenissen in Engeland, waardoor de vertrouwenscrisis van de aandelenmarkt oversloeg op de obligatiemarkt, kwam er in het laatst van September plotseling een omkeer. De vraag naar pandbrieven hield vrijwel geheel op, terwijl het aanbod groot was. De Rijksfondsen, die gewoonlijk belangrijke bedragen aan pandbrieven opnemen, reserveerden de beschikbare gelden voor Overheidsleningen. Ten einde de koers van de pandbrieven te steunen, gebruiken de hypotheekbanken de vrijkomende gelden, voorzover die niet in het belang van de liquiditeit werden gereserveerd, voor inkoop van pandbrieven.

Bij de 54 banken, wier cijfers in de statistiek worden vergeleken, was het bedrag van den inkoop enz. f 15 miljoen hooger dan in 1930. Daarnaast staat een meerdere uitloting tot een nominaal bedrag van rond f 35 miljoen. In totaal overtrof het teruggenomen bedrag dus met f 50 miljoen dat van 1930. Aan deze omstandigheid, veel meer dan aan geringere plaatsing (in dit opzicht was het nadeelig verschil bij de 54 banken bijna f 9 miljoen) moet het worden toegeschreven, dat de pandbrievencirculatie dezer banken minder sterk is toegenomen dan in vorige jaren.

Van de pandbrieven, uitgegeven door de *hypotheekbanken werkzaam in het buitenland*, maakten de 3 pCts. pandbrieven een groot deel uit. Dit lage rentetype hangt hiermede samen, dat hier van een normale uitgifte geen sprake was, maar van verwisseling van pandbrieven in verband met de reorganisatie van banken, die op den bestaanden voet het bedrijf niet konden voortzetten. Overigens werden voornamelijk pandbrieven van het 6 pCts. rentetype en hooger uitgegeven. Het bedrag aan teruggenomen pandbrieven nam bij de 23 vergeleken banken niet zoozeer door meerdere uitloting maar wel op andere wijze belangrijk toe. Het eindresultaat was dan ook, dat de pandbrievencirculatie wederom niet onbelangrijk inkromp.

Blijkens de cijfers van de *scheepshypotheekbanken* was het bedrag aan pandbrieven, uitgegeven door het achtal in de statistiek opgenomen banken, belang-

Pandbrieven van Hypotheekbanken (in miljoenen guldens).

Jaar	Aantal banken, die opgaven verstrekten	In omloop begin van het jaar	Uitgegeven			Teruggenomen			In omloop einde van het jaar	Werkelijk voor de in 4 en 5 bedoelde pandbr. betaald bedrag	Werkelijk voor de in 7 en 8 bedoelde pandbr. ontv. bedrag	Door de houders van pandbr. meer (+) of minder (-) betaald dan terugontvangen
			Openbare emissie	Ondershands	Totaal 4 + 5 incl. de bij conversie gecreëerde pandbr.	Inkoop of in betaling genomen bij aflossing	Uitloting	Totaal 7 + 8 incl. de bij conversie ingetrokken pandbr.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Hypotheekbanken werkzaam in Nederland.												
1931	54	978.7	—	127.5	128.3	35.7	74.0	110.5	996.5	125.3	108.6	+ 16.7
1930		902.2	—	136.2	136.9	20.8	38.9	60.4	978.7	135.6	59.2	+ 76.4
Hypotheekbanken werkzaam in het buitenland.												
1931	24	111.1	—	1.1	4.1	8.8	3.5	15.3	100.0	1.1	5.2	— 4.1
1931	23	110.9	—	1.1	4.1	8.8	3.5	15.3	99.7	1.1	5.2	— 4.1
1930		116.5	—	2.1	2.8	4.6	3.1	8.4	110.9	2.1	4.6	— 2.5
Scheepshypotheekbanken.												
1931	8	80.3	—	2.9	2.9	1.7	2.1	3.8	79.4	2.8	3.7	— 0.8
1930		73.6	—	9.2	9.2	1.4	1.1	2.6	80.3	9.2	2.5	+ 6.7
Alle banken tezamen.												
1931	86	1.170.1	—	131.6	135.3	46.2	79.6	129.6	1.175.9	129.3	117.5	+ 11.8
1931	85	1.169.9	—	131.6	135.3	46.2	79.6	129.6	1.175.6	129.3	117.5	+ 11.8
1930		1.092.3	—	147.5	148.9	26.8	43.1	71.3	1.169.9	146.9	66.3	+ 80.6

¹⁾ Zie afl. 5, 1931, blz. 761.

rijk lager dan in 1930. Voornamelijk waren het 5 pCts. pandbrieven, die plaatsing vonden. Niet alleen de financiële gebeurtenissen in het buitenland, maar ook de ongunstige toestanden in het scheepvaartbedrijf hebben hier stremmend gewerkt. Het bedrag aan teruggenomen pandbrieven gaf daarentegen in vergelijking met 1930 eene vermeerdering te zien. Aan het eind van 1931 was dan ook voor een kleiner bedrag aan pandbrieven dezer instellingen in omloop dan een jaar tevoren.

De cijfers der 85 vergeleken banken, behoorende tot de verschillende groepen, wijzen over 1931 een betrekkelijk geringe vermeerdering in het uitstaande bedrag aan pandbrieven aan. Uit de laatste kolom blijkt, dat in 1931 bij deze instellingen door de houders van pandbrieven bijna f 12 miljoen meer is geïnvesteerd dan terugontvangen tegenover ruim f 80 miljoen in 1930.

Voorzover aan het Centraal Bureau bekend, kwamen er in 1931 geen openbare emissies voor en werden de pandbrieven dus steeds ondershands geplaatst.

Indexcijfers van groothandelsprijzen.

„The Economist” schrijft:

Een veertien dagen geleden stond de pondenkoers op \$ 3.77 vergeleken met den huidige koers (Donderdag) van \$ 3.67½. Niettegenstaande deze daling van het pond geeft ons algemeen indexcijfer in ponden evenwel een daling van bijna ½ pCt. te zien. Ons indexcijfer van goudprijzen daalde ook een weinig, terwijl ons indexcijfer van grondstoffen in sterlingprijzen met ongeveer 1 pCt. steeg. De wanverhouding tusschen de schommelingen van het laatste indexcijfer en het algemeene indexcijfer moet worden toegeschreven aan het feit, dat tin, dat gedurende de afgelopen twee weken als gevolg van de stopzetting van de productie sterk steeg, veel zwaarder weegt in de kleine groep grondstoffen dan in het algemeene indexcijfer. De vier buitenlandsche indexcijfers, die wij aan de Financial Times ontleenen, daalden van 6—20 April met uitzondering van de Fransche prijzen, die gelijk bleven. De dalende tendens trad het meest op den voorgrond in Amerika.

De volgende tabel toont meer in bijzonderheden de schommelingen van de groepen, waarop het indexcijfer van de Economist is gebaseerd:

Engelsche groothandelsprijzen.
1927 = 100.

	1931	1931	1932	1932	1932	1932
	18	30	23	6	20	4
	Sept.	Dec.	Mrt.	Apr.	Apr.	Mei
Granen en Vleesch	64.5	69.0	74.4	73.5	73.4	73.1
Andere Voed. en Genotm.	62.2	65.7	66.1	64.5	63.0	62.1
Weefstoffen	43.7	52.8	52.3	49.9	48.0	46.6
Delfstoffen	67.4	76.7	72.8	69.1	70.5	71.5
Diversen	65.8	66.2	62.9	61.8	60.9	60.9
Totaal	60.4	65.8	65.3	63.4	62.7	62.4
1913 = 100	83.1	90.6	89.9	87.3	86.3	85.9

De prijschommelingen van de groep „Weefstoffen” bewogen zich onder leiding van Amerikaansche katoen in dalende richting. De opwaartsche beweging van de groep „Delfstoffen” weerspiegelt in hoofdzaak de stijging van tin.

Indexcijfers van scheepsvrachten.

„The Economist” schrijft: Volgens ons indexcijfer geven de scheepsvrachten gedurende April een geringe stijging van bijna ½ pCt. te zien:

Datum	Europeesche wateren	Noord-Amerika	Zuid-Amerika	Britsch-Indië	Verre Oosten en Stille Zuidzee	Australië	Totaal
Basis (Gemiddelde v. 1898—1913)	100	100	100	100	100	100	100
(Gemidd.v.1913)	110,0	113,1	123,4	106,3	117,4	127,9	116,3
April 1931	86,0	95,0	94,4	94,0	91,4	103,3	94,0
Mei "	85,0	96,6	94,7	94,8	96,0	104,1	95,2
Juni "	82,4	89,6	89,8	91,8	93,0	98,8	90,9
Juli "	81,2	85,5	86,3	87,6	87,8	95,2	87,3
Aug. "	80,6	82,3	88,3	88,4	87,3	92,6	86,6
Sept. "	82,5	83,1	86,3	86,1	85,2	97,9	86,9
Oct. "	90,8	91,5	89,6	97,6	94,0	106,8	95,0
Nov. "	91,1	92,0	85,0	99,1	98,8	108,6	95,8
Dec. "	91,0	90,4	85,0	98,1	103,0	105,0	95,4
Jan. 1932	88,8	85,2	88,2	90,9	98,3	101,5	92,2
Febr. "	88,7	85,5	89,0	87,4	95,8	99,7	91,0
Mrt. "	87,3	86,3	87,0	87,7	95,9	103,3	91,2
April "	86,1	91,7	86,0	90,8	99,3	96,1	91,7

De vrachtenmarkt gedurende April was wederom kalm gestemd en vertoonde geen bijzondere kenmerken. In den uitgaanden kolenhandel vielen verder teekenen van opleving waar te nemen, terwijl de ertsbevrachtingen uit Bay en de Middellandsche Zeehavens gering in aantal waren. Vanuit La Plata werd eenig graan gecharterd, doch de Noord-Amerikaansche markt stelde teleur. De zaken ten Oosten van het Suezkanaal waren buitengewoon flauw en de Australische graanvrachten daalden aanmerklijk.

De volgende tabel toont ons indexcijfer, herleid tot een percentage van 1913 = 100.

(1913 = 100)

Maand	1929	1930	1931	1932
Januari	109,6	81,2	81,2	79,2
Februari	106,7	76,5	81,9	78,2
Maart	102,6	75,5	81,3	78,4
April	99,1	77,1	80,8	78,8
Mei	97,3	76,1	81,8	
Juni	92,1	75,7	78,1	
Juli	94,8	78,1	75,0	
Augustus	96,1	82,6	74,4	
September	95,3	83,6	74,7	
October	93,3	81,7	81,7	
November	88,3	79,3	82,3	
December	86,2	81,5	82,0	
Jaarl. gemiddelde	96,8	79,1	79,6	

18 September 1931 = 100.

Data	Indexcijfers „The Economist”			Irving Fisher Ver. Staten	Statistique Générale Frankrijk	Kamer v. Koophandel Milaan, Italië	Statistisches Reichsamt Deutschland
	Totaal index in £	Grondstoffen in £	Goudprijzen				
30 Sept. '31	107.8	112.0	94.7	98.7	96.9	98.8	98.9
11 Nov. '31	110.3	119.3	103.5	99.3	96.0	99.3	98.3
25 Nov. '31	109.1	114.8	98.0	98.3	94.2	98.8	97.6
9 Dec. '31	110.3	117.3	93.0	97.3	93.3	97.1	96.1
30 Dec. '31	108.9	117.1	94.4	96.1	93.4	96.9	94.6
13 Jan. '32	109.6	117.7	94.5	94.5	93.8	96.3	92.5
27 Jan. '32	108.3	115.7	93.8	93.5	93.6	95.8	91.6
10 Febr. '32	108.6	117.3	88.8	92.2	94.2	98.0	91.5
24 Febr. '32	110.9	120.9	89.6	92.4	95.1	97.2	92.0
9 Mrt. '32	109.8	116.3	90.3	91.8	96.7	97.2	92.1
22 Mrt. '32	108.1	111.9	86.5	91.5	96.3	97.0	91.4
6 April '32	105.1	105.9	85.0	90.6	97.0	96.0	90.6
20 April '32	103.8	105.4	83.6	89.6	97.0	95.3	90.3
4 Mei '32	103.3	106.5	83.4	..	..	..	..

De 16de Internationale Arbeidsconferentie.

Rectificatie. In het artikel onder bovengenoemden titel, opgenomen in het nummer van de vorige week, is in de eerste kolom op blz. 372 in de regels 38 en 39 een kleine fout geslopen. De betreffende zin moet luiden:

„De nauwe samenhang tusschen de sociale en de economische kwesties leidt er den Heer Thomas toe in zijn laatste hoofdstuk een lans te breken voor een soort georganiseerde staatshuishouding, een „economische organisatie” of „Planwirtschaft”, een organisatie van de productie, *niet alleen* in het belang van die productie, van haar stabiliteit, voor haar eigen voordeel dus, *doch een* waarbij ook de verbruiker voordeel zal hebben.”

INGEZONDEN STUKKEN. GRONDSTOFFENVALUTA.

Ik heb bewondering voor de volharding, waarmede Mr. Van Es deze polemiek voortzet, maar niet voor de wijze, waarop hij hoofd- van bijzaken onderscheidt.

In zijn eersten aanval concludeerde hij, dat „inwisselbaarheid der biljetten tegen grondstoffen generlei zin heeft, noch zelfs praktisch uitvoerbaar is”. Dat was een forsche aanval op het hart van mijn betoog. Ik heb dezen aanval gepareerd en a plus b aangetoond, dat de inwisselbaarheid buitengemeen veel zin heeft, omdat zij technisch het aangewezen middel is om de waardevastheid van de biljetten „in terms of goods” onder alle omstandigheden te verzekeren, en dat de inwisselbaarheid zeer wel praktisch uitvoerbaar is, omdat zij volkomen geleidelijk aansluit op de thans reeds bestaande techniek van den internationalen goederenhandel.

In tweede termijn komt de Heer Van Es nu met de bezwaren (punt 2 van zijn artikel in E.-S. B. van 4 Mei jl.):

1e. dat inkoop van ceelen afwijkt van mijn oorspronkelijk voorstel;

2e. dat het bezit van ceelen voor een circulatiebank te riskant is.

Het eerste bezwaar — gesteld dat het juist ware — zou alleen bibliografische beteekenis hebben. Maar het is niet juist. In de E.-S. B. van 28 October jl. (pag. 947 linker kolom) schreef ik reeds:

„Het koopen van goederen op ceel maakt het mogelijk deze in eigendom te hebben, zonder dat dit direct transportkosten meebrengt. Men kan zich een toestand voorstellen, waarbij een deel van de dekking in het land zelf is opgeslagen en geheel of gedeeltelijk participeert in de, telkens rouleerende, verbruiksvoorraden voor dat land; waarbij een ander deel op de plaatsen van productie of verhandeling voor rekening van de bank blijft liggen... enz.”

De fantasie, dat grondstoffendekking zou beteekenen, dat goederen voortdurend worden heen en weer gestuurd tusschen pakhuizen van circulatiebanken, moet ik dus geheel voor rekening laten van hem, die haar uitvond.

Het tweede bezwaar (het bezit van ceelen is te riskant) is reeds weerlegd door de bestaande practijk, die de beleening van ceelen in een aantal landen uitdrukkelijk tot de taak der circulatiebanken rekent.

Dit is met name het geval in Duitschland en in Zweden, in Oostenrijk, Hongarije, Bulgarije, Polen, Letland en Lithauen, — in Spanje, in Italië, in Tsjecho-Slowakije — *en in Nederland.*¹⁾

In Nederland gaat, volgens een informatie van Prof. Mr. A. M. de Jong, de beleening op ceelen (een scherp onderscheid tusschen beleening op goederen en op ceelen heeft men in de practijk nimmer noodzakelijk geacht) terug tot het jaar 1855; zij is formeel erkend bij de wijziging van 1918.

Het oude artikel 7 van de wet van 1863 sprak

¹⁾ Men zie de betreffende wettelijke bepalingen in *Kisch and Elkin*, Central Banks, Appendix I.

alleen (2o. sub b) van het beleenen „van goederen, waren en koopmanschappen”.

Na de herziening van 1918 luidt het tegenwoordige artikel 11: „De werkring van de Bank omvat:.....

4e. het beleenen van effecten, goederen, ceelen, munt, muntmateriaal enz.”

De Memorie van Toelichting (Art. 4 van de Wijzigingswet) laat trouwens over het zuiver formeele karakter dezer wijziging geen twijfel. Er staat met zooveel woorden:

„De voorgestelde redactie beoogt verduidelijking van de thans ten aanzien van de beleening geldende voorschriften. Zij geeft een volledige omschrijving van de werkzaamheden welke op dit gebied reeds nu door de Bank worden verricht.”

Men ziet uit het bovenstaande, dat een prima gecureerd handelsdocument als de ceel reeds jaren geleden toegang tot de Ned. Bank heeft gekregen — en dat zelfs de wereldschokkende ervaringen van Scheurleer & Zoonen te Gouda in 1920 het er niet uit hebben kunnen doen verdwijnen.

De Heer Van Es zal mij wel willen toestemmen, dat, indien men ceelen toelaatbaar acht voor beleening, zij uit oogpunt van soliditeit ook toelaatbaar zijn voor aankoop.

De Heer Van Es kan mij alleen nog tegenwerpen, dat thans de beleenbaarheid beperkt is tot ceelen van nationale herkomst. Dit is inderdaad in enkele landen (bijv. Duitschland) uitdrukkelijk bij de wet bepaald; in vele andere landen is het een vaststaand gebruik.

Ik antwoord dan: 1e. Ook aankoop van ceelen zal in de eerste plaats geschieden van nationale veemen. Het ligt immers voor de hand, dat de practische hanteering der grondstoffendekking beperkt kan blijven tot de circulatiebanken der grootste staten, die de groote wereldmarkten van alle of bijna alle grondstoffen binnen hun gebied hebben liggen. 2e. Het inkoopen van buitenlandsche ceelen kan beveiligd worden door extra waarborgen, bijv. doordat de buitenlandsche circulatiebanken of een buitenlandsche bank, welke speciale belangen bij het betrokken artikel heeft, als garant optreedt tusschen de nationale circulatiebank en het buitenlandsche veem.

Een analogie met laatstgenoemden vorm bestaat thans reeds in de practijk der Federal Reserve Banks. Deze nemen weliswaar geen ceelen rechtstreeks in beleening, maar aanvaarden ze gaarne — ja eischen ze — als additioneele zekerheid op bankaccepten (art. 13 sub 4 Fed. Res. Act. 1923). En daarbij worden ook buitenlandsche ceelen toegelaten. Regulations A (series 1928) spreekt van „the storage within the U.S.A. or in a foreign country of readily marketable staples”.¹⁾

Genoeg om aan te toonen, dat de soliditeit van het binnenlandsche en van het buitenlandsche ceel thans reeds in de practijk is erkend.

De Heer Van Es stelt mij aan het slot van zijn artikel categorisch enkele vragen en noodigt mij uit tot een bepaalde keus: „doorhalen hetgeen niet verlangd wordt”. Ik kan de elegantie van deze wijze van polemiseeren niet bewonderen: een verhoor op vraagpunten, geformuleerd door een tegenstander, leidt zelden tot juist begrip van eens anders meening.

En er zijn enkele vragen, welke men uit hoffelijkheid liever onbeantwoord zou laten. Hiertoe reken ik de vraag of in de goederenpakketten (zoo men wil in de ceelenpakketten) ook goud en zilver dienen te worden opgenomen. Wanneer ik de gelijkheid formuleer (E.-S. B. 30 Maart jl., pag. 257): 1 KG. goud = Σ (sigma) x KG. goederen, dan is het voor de principieele beteekenis van deze gelijkheid volstrekt zonder beteekenis of ik onder het Σ teeken goud al dan niet opneem. Gesteld ik doe het *wel*, dan is een

¹⁾ Geciteerd bij *Houwink*: Acceptediet, pag. 55.

eenvoudige overbrenging van den betrokken term van de rechterzijde der gelijkheid naar de linker zijde om de formule, zonder eenige principieele wijziging, te doen overgaan in een toestand, waarbij goud niet onder het Σ teeken is opgenomen.

Geheel anders staat het met zilver. Er is geen enkele reden waarom men dit element niet in de stabilisatie zou betrekken: er is een zeer sterke reden om het wel te doen, namelijk deze, dat zilver in een aantal Aziatische landen nog dienst doet als grondslag van het geldstelsel en dat een stabiliseerende werking op den grondslag van deze geldstelsels de stabiliteit van de internationale ruilverhoudingen ten zeerste zal bevorderen.

De Heer Van Es worstelt met de bepaling van het „verbruik” van zilver en meent, dat dit materiaal eeuwigdurend is. Er is evenwel geen principieel, maar alleen een gradueel onderscheid tusschen het verbruik van zilver en het verbruik van bijv. ijzer. Beide metalen keeren, nadat zij gedurende een zeker aantal jaren bepaalde gebruiksdoeleinden hebben gediend (en daarbij een zeker percentage van hun gewicht reddeloos hebben verloren) in den smeltkroes, respectievelijk in den Siemens-Martin-oven terug en beginnen, tezamen met „nieuw” metaal, direct uit de ertsen bereid, verjongd een nieuw leven. Een stabilisatie van het algemeen niveau der goederenprijzen zal voor zilver, zoowel als voor ijzer als voor andere grondstoffen het wereldverbruik gelijk kunnen stellen aan de jaarlijksche productie, verminderd met het accres (of vermeerderd met het decreas) der zichtbare voorraden.

En nu de vraag van de verhouding tusschen den gouden standaard en den grondstoffenstandaard.

Men kan deze vraag eerst beantwoorden, indien men vooraf scherp definieert, welke beteekenis men aan het woord „standaard” toekent.

Genomen in de ruimste beteekenis wil het feit, dat men een of meer stoffen als standaard voor het geldstelsel kiest, zeggen:

1e. dat men de geldeenheid definieert als een bepaald quantum van deze stof(fen);

2e. dat men vrije en wederkerige inwisselbaarheid handhaaft tusschen uitgegeven biljetten en de standaardstof(fen);

3e. dat men vaste wisselkoersen handhaaft door passende hoeveelheden van deze standaardstof(fen) af te geven aan of in ontvangst te nemen van het buitenland.

De grondstoffenstandaard voldoet principieel aan alle drie de eischen; de gouden standaard heeft er in haar beste dagen aan voldaan, voldeed er in de afgelopen halve eeuw in steeds mindere mate aan en voldoet er heden ten dage nog slechts in enkele landen aan, onder welke de Ver. Staten van Noord-Amerika en Frankrijk de voornaamste zijn.¹⁾ De overige landen, in welke de gouden standaard alleen nog bij wijze van spreken bestaat, hebben de vrije wederkerige inwisselbaarheid der biljetten tegen goud (kenmerk sub 2) of nooit gekend (zoals Nederland), of zij hebben deze inwisselbaarheid de een na den ander opgeheven.

Deze gouden standaard (b.w.v.s.) kan inderdaad naast de grondstoffenstandaard ongestoord voortbestaan. Het is zelfs denkbaar, dat men in die landen waar een werkelijken gouden standaard bestaat, de vrije inwisselbaarheid practisch kan handhaven zoolang de goudafgifte aan particulieren geen groote afmetingen aanneemt: d.w.z. zoolang goudafgifte alleen voor „legale” doeleinden (goudsmederij, tandartsen, e.d.) plaats vindt.

En wanneer zal voor illegale doeleinden goud gevraagd worden? Indien elders in de wereld de goud-

prijs, in goederen gemeten, hooger is dan in het eigen land. Dan inderdaad werkt de wet van Gresham. Dit kan dus alleen geschieden, indien de conventie tot stabilisatie van de goudwaarde volgens de formule $1 \text{ KG. goud} = \Sigma \times \text{KG. goederen}$ slechts voor een deel en niet voor de geheele wereld geldt.

Vandaar dus, dat men tijdens het invoeringsstadium, zoolang de goudconventie slechts door een beperkt aantal landen is onderteekend, in de toegetreden landen veilig zal handelen door de vrije goudafgifte aan particulieren te schorsen — eventueel ondersteund door een invoerverbod of contingentieering op grondstoffen afkomstig van landen, die tot de goudconventie niet zijn toegetreden.

Indien de goudconventie algemeen is aanvaard, heeft deze schorsing geen zin meer en kan men, indien men er nog waarde aan hecht, de vrije goudafgifte wederom in eer herstellen.

Men zal de vraag stellen: Kan men dan een dubbel standaard met vrije inwisselbaarheid van beide standaardstoffen handhaven? Reguleert men dan niet kunstmatig de prijsverhouding tusschen de beide standaardstoffen?

Het antwoord luidt: Inderdaad, men reguleert kunstmatig de verhouding $1 \text{ KG. goud} = \Sigma \times \text{KG. goederen}$; en men zou evengoed de waarde van het goud, in goederen gemeten, hooger of lager hebben kunnen stellen. Maar wat beteekent deze regulering in de practijk van het economisch leven? Alleen dit: dat voor het, uit een oogpunt van menschelijke behoeftebevestiging volstrekt onbelangrijke metaal goud een vasten prijs wordt gesteld — dus impliciet het volume van de jaarlijksche productie wordt bepaald. Dit is trouwens ook thans reeds het geval.

Men verbeeldt zich, dat het goud het prijsniveau bepaalt; in werkelijkheid bepaalt het volstrekt onbeheerschbare prijsniveau het volume van de goudproductie en alleen zeer indirect en op den zeer langen duur oefent een wijziging in het volumen van de goudproductie misschien eenige terugwerking uit op het prijspeil. Een invloed, die in elk geval in den loop der jaren steeds zwakker is geworden, omdat het monetaire goud een steeds kleiner en beweeglijker percentage is geworden van de totale circulatie.

De vraag of het mogelijk is de prijsgelijkheid $1 \text{ KG. goud} = \Sigma \times \text{KG. goederen}$ bij internationale overeenkomst vast te leggen, is volstrekt analoog aan de vraag, die veertig, vijftig jaren geleden door de internationale bimetalisten toestemmend werd beantwoord voor de gelijkheid $1 \text{ KG. goud} = x \text{ KG. zilver}$.

Mag ik daarom den lezer verder verwijzen naar de voortreffelijke betoogen van G. M. Boissevain¹⁾ en N. G. Pierson, met name naar het Leerboek der Staatshuishoudkunde van laatstgenoemde (Eerste deel, pag. 629 en volgende). Tenslotte — bij uitzondering en buiten direct verband met het bovenstaande — een kort woord pro domo.

Ik ben mijn verschillende deskundige en niet-deskundige critici uit den aard der zaak zeer erkentelijk voor hun belangstelling. In zeker opzicht beschouw ik hen als mijn medewerkers. Alleen vraag ik mij wel eens af of zij zich — overtuigd als zij nu eenmaal zijn van het onuitvoerbare, het onpractische, het theoretisch volstrekt onhoudbare, enz. enz. van de door mij bepleite hervorming — niet wel eens te buiten gaan aan het maken van opmerkingen, die bij rustiger overweging beter achterwege hadden kunnen blijven. Mag ik hen daarom mijnerzijds een blijk van mijn erkentelijkheid geven door hun aandacht te vestigen op een bespreking van mijn voorstel door Prof. Anton de Haas in het Harvard Alumni Bulletin van Februari jl.?

En wij gaan nu weer — als de Heer Van Es het toestaat — verder met de beantwoording der overige debaters.

¹⁾ La solution du probleme monétaire.

¹⁾ Voor een volledige opsomming zie Tableau II in het rapport „Legislation sur l'or” C. 373 N 159 van den Volkenbond.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 17 Mei 1932.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	39.346.850,70		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	2.249.194,27		
enz. in disc.	Ag.sch. "	11.332.112,98	f	52.928.157,95
Papier o. h. Buitenl. in disconto				—
Idem eigen portef.	f	88.572.287,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				88.572.287,—
Beleeningen				
incl. vrsch.	Hfdbk. f	31.406.062,62		
in rek.-crt.	Bijbnk. "	9.032.139,92		
op onderp.	Ag.sch. "	59.930.401,30	f	100.368.603,84
Op Effecten	f	99.525.970,66		
Op Goederen en Spec.		842.633,18		100.368.603,84
Voorschotten a. h. Rijk				—
Munt en Muntmateriaal				
Munt, Goud	f	101.190.575,—		
Muntmat., Goud		836.259.552,27	f	937.450.127,27
Munt, Zilver, enz.		24.003.951,79		
Muntmat., Zilver				961.454.079,06 ¹⁾
Belegging 1/6 kapitaal, reserves en pensioenfonds				21.383.997,73
Gebouwen en Meub. der Bank				5.000.000,—
Diverse rekeningen				31.675.770,52
			f	1.261.382.896,10
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		7.563.205,59		
Bijzondere reserve		8.000.000,—		
Pensioenfonds		7.814.016,52		
Bankbiljetten in omloop		996.608.480,—		
Bankassignatiën in omloop		182.310,04		
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	48.850.827,91		
saldo's: { Anderen		161.852.668,88		210.703.496,79
Diverse rekeningen				10.511.387,16
			f	1.261.382.896,10
Beschikbaar metaalsaldo	f	478.440.483,64		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.				1.196.101.205,—
¹⁾ Waarvan in het buitenland	f	38.819.693,69.		

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
17 Mei '32	101191	836.260	996.608	210.886	478.440	80
9 " '32	101191	822.528	1013.574	181.750	469.829	79
2 " '32	101191	809.516	1043.945	156.479	455.348	78
25 April '32	100691	805.651	982.044	196.560	460.136	80
18 " '32	99.691	800.879	973.687	196.318	457.449	79
11 " '32	98.691	793.202	976.931	180.843	453.128	79
18 Mei '31	88.484	361.494	847.662	30.558	134.697	56
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
17 Mei 1932	52.928	—	100.369	88.572	31.676
9 " 1932	52.699	—	101.804	88.572	31.655
2 " 1932	54.202	—	117.982	88.572	31.576
25 April 1932	53.391	—	101.624	88.572	30.688
18 " 1932	54.315	—	97.958	84.410	34.756
11 " 1932	54.317	—	94.815	84.410	34.557
18 Mei 1931	43.428	—	99.389	223.681	49.300
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Sedert den weekstaat van 4 Jan. 1929 op den basis van 2/3 metaaldekking. ²⁾ Sluippost activa.

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
23 April 1932..	896	1.097	847	910	819
16 " 1932..	885	1.116	758	915	814
9 " 1932..	882	1.193	759	924	870
2 " 1932..	884	1.323	648	928	805
25 April 1931..	866	1.452	498	825	529
5 Juli 1914...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluipst. der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
14 Mei 1932	148.500		227.200	27.800	46.500
7 " 1932	148.900		229.400	27.200	46.260
30 Apr. 1932	148.200		223.500	28.800	47.280
16 Apr. 1932	104.120	45.258	227.058	30.972	46.165
9 " 1932	105.628	45.893	230.432	31.978	46.557
2 " 1932	105.618	46.003	225.625	32.079	48.539
26 Mrt. 1932	104.637	45.592	224.756	32.083	47.494
16 Mei 1931	114.528	46.538	247.517	40.649	45.799
17 Mei 1930	138.667	27.683	275.705	45.032	38.055
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Dis-conto's	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
14 Mei 1932		105.500		***	58
7 " 1932		106.700		***	58
30 Apr. 1932		102.800		***	59
16 Apr. 1932	9.370	25.429	38.961	22.935	58
9 " 1932	8.629	25.776	39.096	22.511	58
2 " 1932	8.595	26.269	38.765	23.453	59
26 Mrt. 1932	8.595	26.562	39.628	25.051	58
16 Mei 1931	8.955	26.750	36.288	29.475	57
17 Mei 1930	9.468	37.546	50.428	33.947	52
25 Juli 1914	7.259	6.395	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluippost activa.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
11 Mei 1932	121.485	358.314	37.503	12.096	20.288
4 " 1932	121.460	356.580	39.236	11.585	19.228
27 April 1932	121.477	352.814	43.001	11.535	16.818
20 " 1932	121.430	354.271	41.544	11.198	23.283
13 " 1932	121.449	356.753	39.055	11.267	34.834
6 " 1932	121.437	359.792	36.016	12.164	40.910
13 Mei 1931	150.004	353.127	55.850	6.362	25.348
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
11 Mei '32	72.136	13.719	78.030	33.180	38.171	30 1/2
4 " '32	69.076	10.297	75.060	36.670	39.880	32 1/2 ¹⁾ / ₃₂
27 Apr. '32	62.621	23.351	53.284	35.283	43.662	37 1/2 ¹⁾ / ₃₂
20 " '32	57.606	9.149	72.840	34.585	42.158	36 3/8 ¹⁾ / ₃₂
13 " '32	55.386	12.259	78.447	32.824	39.696	32 9/16 ¹⁾ / ₃₂
6 " '32	51.111	9.993	79.542	33.644	36.646	29 11/16
13 Mei '31	35.665	10.324	62.199	33.966	56.877	53 1/2 ¹⁾ / ₃₂
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
6 Mei '32	78.340	1.109	4.594	10.192	6.760	2.843	3.200
29 Apr. '32	77.862	1.095	4.692	11.798	7.208	2.735	3.200
22 " '32	77.481	1.084	4.567	12.195	7.792	2.751	3.200
15 " '32	77.065	1.070	4.408	11.837	8.144	2.808	3.200
8 Mei '31	55.625	805	6.694	24.904	19.467	2.840	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Particulieren
6 Mei '32	6.881	2.269	82.382	75	2.992	24.097
29 Apr. '32	6.881	2.120	82.774	94	3.017	24.827
22 " '32	6.881	2.054	81.145	196	3.039	25.975
15 " '32	6.881	2.219	81.827	87	3.057	24.659
8 Mei '31	5.082	2.282	77.934	1.822	9.065	11.242
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	913

¹⁾ Sluippost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit- circ. banken 1)	Deviezen als goud- dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Mei 1932	851,1	89,2	133,3	3.145,7	111,0
30 Apr. 1932	858,8	95,0	130,6	3.145,5	282,0
23 " 1932	859,9	95,0	129,0	2.889,2	83,3
15 " 1932	859,8	73,5	128,0	3.022,6	99,1
7 " 1932	878,7	92,9	141,7	3.172,7	100,4
7 Mei 1931	2.369,9	207,6	169,3	1.686,3	146,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Mei 1932	361,6	817,3	3.990,9	362,8	712,4
30 Apr. 1932	361,6	812,5	4.128,1	404,7	681,8
23 " 1932	361,6	886,1	3.875,2	370,2	694,7
15 " 1932	361,6	929,2	4.000,4	384,4	681,4
7 " 1932	361,5	855,5	4.085,7	370,3	674,3
7 Mei 1931	102,7	461,8	4.076,7	332,7	249,7
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	94,4	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine, 7 Mei 30, 23, 15, 7 Apr. '32 en 7 Mei '31 resp. 21; 12; 30; 25; 21; 40 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1932	Goud		Goud en zilver b. d. schatkist	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. afd. Staat voor ingetrokken markten	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Te goed in en wissels op het buitenl.						Schatkist	Partic.
12 Mei	2526	—	—	908	62	288	3.650	8	196
4 "	2526	—	—	909	65	288	3.664	37	155
28 Apr.	2523	—	—	937	57	288	3.653	23	198
21 "	2521	—	—	935	58	288	3.645	26	201
14 "	2521	—	—	946	63	288	3.671	31	185
13 Mei ¹⁾	1446	871	—	737	33	292	3.231	19	142

1) 1931.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
27 Apr. '32	3.014,5	2.306,0	218,5	531,8	45,9
20 " '32	3.023,7	2.265,0	213,0	564,5	48,5
13 " '32	3.018,3	2.234,8	214,7	628,6	51,8
6 " '32	3.032,2	2.225,1	212,5	635,3	57,9
30 Mrt. '32	3.107,8	2.233,5	216,8	633,3	66,4
23 " '32	3.007,5	2.241,0	210,9	665,6	81,7
29 Apr. '31	3.174,7	1.814,8	177,4	155,2	169,8

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud- Dek- kings- perc. 1)	Algem. Dek- kings- perc. 2)
27 Apr. '32	1.191,2	2.526,6	2.234,2	155,2	63,3	67,9
20 " '32	1.078,1	2.544,8	2.131,4	155,4	64,6	69,2
13 " '32	985,0	2.537,1	2.124,0	155,5	64,7	69,4
6 " '32	885,0	2.561,6	2.020,2	155,6	66,1	70,8
30 Mrt. '32	871,6	2.546,3	2.018,6	155,6	66,1	70,9
23 " '32	835,0	2.572,8	1.983,2	156,0	66,1	70,6
29 Apr. '31	598,3	1.527,7	2.462,8	168,6	79,5	84,0

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Dis- conto's en beleen.	Beleg- gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo- sito's	Waarvan time deposits
20 Apr. '32	255	11.969	7.150	1.512	16.920	5.655
13 " '32	314	11.970	7.088	1.546	16.934	5.629
6 " '32	313	12.060	7.113	1.475	16.912	5.656
30 Mrt. '32	305	12.211	7.143	1.459	17.073	5.680
23 " '32	334	12.254	7.149	1.446	17.003	5.675
22 Apr. '31	21	15.139	7.848	1.790	21.385	7.358

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

18 Mei 1932.

In het begin der afgelopen week is het rapport verschenen van de regering der Ver. Staten over den stand van den wintertarwe-oogst. De opbrengst van dien oogst werd op 10 Mei geschat op 440.781.000 bushels tegen een schatting van 458 miljoen bushels in de vorige maand. Het gemiddelde der particuliere schattingen was in deze maand 461 miljoen tegen 500 miljoen in April. In het vorige jaar was de opbrengst 787.465.000 bushels. Sedert het laatste regeringsrapport is verschenen, zijn over het algemeen geen verdere klachten over de wintertarwe gehoord. Nadat het regeringsrapport bekend was geworden, is de termijnmarkt te Chicago iets gestegen, doch veel invloed hebben de prijzen daarvan niet ondervonden. Later is weder een verlaging ingetreden, waardoor de verbetering weder verloren ging, doch tegen het einde der week werd de stemming weder vaster, zoodat het slot gisteren 1½ dollarcent per 60 lbs. hooger was dan op 9 Mei. De prijsverhoging aan de termijnmarkt te Winnipeg was ongeveer dezelfde als te Chicago. Bovendien ondervond daar de markt steun van verdere inkoop van tarwe voor Russische rekening naar Wladiwostok. Op 9 Mei was de termijnmarkt te Winnipeg gesloten. Het slot was gisteren 1½ dollarcent per 60 lbs. hooger dan op 7 Mei. Gedurende geruimen tijd zijn de exportzaken in Hardwinter-tarwe zeer beperkt geweest, doch op het oogenblik concurreeren de Ver. Staten met meer succes op de wereldmarkt en komen geregelder zaken tot stand. Uit het zomertarwegebied luiden de berichten gunstig en de uitzaai is practisch gereed gekomen. Hoewel deze laat heeft plaats gevonden, verwacht men een snellen groei tengevolge van voldoende vocht in den bodem. Volgens het officiële Canadeesche oogstrapport zal een oppervlakte van 24.446.000 acres in de drie Prairie-Provincies met zomertarwe worden bebouwd tegen 25.330.000 acres in het vorige jaar. Over den stand van het gewas is men in Canada tevreden, hoewel ook daar de uitzaai 14 dagen te laat heeft plaats gevonden. Er is overvloedig vocht in den grond en men verwacht daarom een snelle ontwikkeling der planten. In Europa is de wintertarwe nog achterlijk, tengevolge van koud nat weder gedurende het voorjaar, doch de vooruitzichten zijn over het algemeen gunstiger dan men eenigen tijd geleden meende. In Oostenrijk wordt naar meer regen verlangd, in Polen zijn de vooruitzichten niet zeer gunstig, evenmin als in Tsjecho-Slowakije. In Roemenië verwacht men een verlies van 15 pCt., tengevolge van vorst en overstromingen op een bebouwde oppervlakte, welke 560.000 acres kleiner is dan in het najaar van 1930. De vraag voor tarwe in Europa was in de afgelopen week van matigen omvang. De Russische inkoop hebben de markt wel gesteund, doch waren niet van voldoende omvang om een gevoelige prijsverhoging te veroorzaken. In Frankrijk is het toegestane percentage buitenlandsche tarwe van 45 pCt. op 40 pCt. verlaagd, waardoor de Franse vraag werd getemperd. Spanje en Portugal zijn vrij geregeld als koopers opgetreden. De Duitse vraag heeft zich nog niet sterk ontwikkeld, niettegenstaande de verlaging van het invoerrecht voor 100.000 ton tarwe. In Argentinië zijn de prijsfluctuaties van matigen omvang. Het slot was gisteren te Buenos Aires 4 centavos en te Rosario 5 centavos per 100 KG. hooger dan op 9 Mei.

De vraag voor rogge was in de afgelopen week niet levendig; de zaken waren slechts van matigen omvang en bestonden hoofdzakelijk in spoedige Amerikaanse en Canadeesche rogge. Platarogge wordt hooger in prijs gehouden en vindt daartoe slechts bij uitzondering koopers. Op sommige dagen zijn de roggeprijzen aan de termijnmarkten in Noord-Amerika gestegen, doch koopers toonden weinig vertrouwen en op die vastere dagen wachtten zij af met het doen van verdere inkoop; meestal volgde er dan ook weder een verlaging. Het slot te Chicago was ¼ dollarcent per 56 lbs. lager dan op 9 Mei, te Winnipeg ¼ dollarcent lager dan op 7 Mei.

In het begin der afgelopen week was de stemming voor maïs flauw. Verschillende boeten met Platamaïs kwamen binnen en houders daarvan waren dringend aan de markt. De afzet van loco-maïs is meegevalen en de aangeboden partijen werden vlot opgenomen. De Rotterdamsche markt stond laag in verhouding tot andere markten en dientengevolge bestond buitenlandsche vraag voor dispoibele maïs te Rotterdam, welke vraag de markt heeft gesteund en verdere prijsverlaging heeft voorkomen. Zelfs zijn in den loop der week de prijzen langzaam gestegen, zoodat de

